

Lakiosasto

30.6.1995

Työeläkelaitoksille

PERHE-ELÄKE EU:N SOSIAALITURVASÄÄNNÖSTEN MUKAAN

ETA-sopimuksen sosiaaliturvasäännösten vaikutuksista työeläkkeisiin annetussa yleiskirjeessä A 70/93 on annettu soveltamisohjeet myös perhe-eläkkeestä. Tähän yleiskirjeeseen on koottu EU-perhe-eläkettä koskevat ohjeet ja niitä on täydennetty tarkemmilla ohjeilla. Myös laskuesimerkkejä on lisätty.

Suomen perhe-eläkettä koskevat ohjeet on annettu yleiskirjeessä A 11/90 ja kirjeessä työeläkelaitoksille 17.10.1991.

Yleiskirje on tarkoitettu niille eläkelaitosten toimihenkilöille, jotka käsittelevät perhe-eläkeasioita, joissa sovelletaan EU:n sosiaaliturvasäännöksiä.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivistoinen

Lakiosasto

30.6.1995

1	KÄSITTEIDEN MÄÄRITELMÄT	1
2	EU-SÄÄNNÖSTEN SOVELTAMISALA JA HENKILÖPIIRI	4
	2.1 Asetuksen 1408/71 soveltamisala	4
	2.2 Henkilöpiiri	4
	2.3 Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen henkilöpiiri	6
3	PERHE-ELÄKEOIKEUS	7
	3.1 Leskeneläkeoikeus	7
	3.2 Lapseneläkeoikeus	8
	3.3 Muut omaiset	12
4	ELÄKEHAKEMUS JA SEN KÄSITTELY	13
	4.1 Hakemuksen tekeminen	13
	4.2 Käsittelevä laitos	13
	4.3 Leskeneläkehakemus	15
	4.3.1 Jättöpaikka	15
	4.3.2 Hakemuksen vastaanottajan toimenpiteet Suomessa	16
	4.3.3 Leski asuu Suomessa, leskeneläkeoikeus Suomesta	16
	4.3.4 Leski asuu Suomessa, edunjäittäjä ei ole työskennellyt Suomessa	19
	4.3.5 Leski asuu Suomessa, mutta ei täytä leskeneläkkeen edellytyksiä	19
	4.3.6 Leski asuu muussa EU-maassa, edunjäittäjällä työeläkeoikeus myös Suomesta	19
	4.3.7 Leski asuu muussa EU-maassa, mutta ei täytä leskeneläkkeen edellytyksiä	21
	4.4 Lapseneläkehakemus	21
	4.4.1 Jättöpaikka	21
	4.4.2 Lapsi asuu Suomessa, Suomi ensisijainen lapseneläkkeen maksaja	21
	4.4.3 Lapsi asuu Suomessa, edunjäittäjä ei ole työskennellyt Suomessa	21
	4.4.4 Lapsi asuu muussa EU-maassa, ensisijainen lapseneläke Suomesta	22
	4.4.5 Lapsi asuu muussa EU-maassa, mahdollinen erotusetuus Suomesta	23
	4.5 Leski- ja lapsi eläkkeenhakijoina	24
	4.5.1 Leski ja lapsi asuvat Suomessa	24
	4.5.2 Leski ja lapsi asuvat muussa EU-maassa	24
	4.5.3 Leski asuu Suomessa, lapsi muussa EU-maassa	24
	4.5.4 Lapsi asuu Suomessa, leski muussa EU-maassa	25
	4.6 Eläkehakemuksen vireilletulopäivä	25
5	ELÄKKEEN LASKEMINEN	27
	5.1 Johdanto	27

Lakiosasto

30.6.1995

5.2	Miten EU-säännöt vaikuttavat perhe-eläkkeen laskentaan	27
5.3	Sosiaaliturvasopimusten vaikutus perhe-eläkkeeseen	29
5.4	Eläkkeen laskemista varten tarvittavat tiedot	30
5.5	Kansallisen leskeneläkkeen ja pro rata -leskeneläkkeen laskeminen	30
	5.5.1 Kansallisen lain mukainen leskeneläke	30
	5.5.2 Pro rata -leskeneläke	32
	5.5.3 Eläkesovitus	33
	5.5.4 Seurannaislaitos ja yhteensovitus	37
5.6	Eläkkeen myöntävä eläkelaitos	44
5.7	Ei EU-perhe-eläke	44
5.8	Lesken ja lapsen eläkkeen määräytyminen	45
5.9	Erotusetuus	47
6	ELÄKEPÄÄTÖS JA MUUTOKSENHAKU	52
6.1	Eläkkeen maksaminen väliaikaisesti	52
	6.1.1 Väliaikainen päätös leskeneläkkeestä	52
	6.1.2 Väliaikainen päätös lapseneläkkeestä	53
	6.1.3 Väliaikainen päätös lesken- ja lapseneläkkeestä	53
	6.1.4 Väliaikaisen eläkepäätöksen antaminen tiedoksi	54
6.2	Lopullinen päätös leskeneläkkeestä	54
	6.2.1 Pohjoismaat ja lopullisen päätöksen lähettäminen hakijalle	54
	6.2.2 Muut EU-maat ja lopullisen päätöksen lähettäminen hakijalle	55
	6.2.3 Lopullinen päätös ja yhteenvetopäätös	55
	6.2.4 Lomake E 210	55
6.3	Lopullinen päätös lapseneläkkeestä	56
	6.3.1 Ensisijainen lapseneläke Suomesta	56
	6.3.2 Lopullisen lapseneläkepäätöksen lähettäminen tiedoksi	56
	6.3.3 Päätös lapsen erotusetuudesta	56
6.4	Leski ja lapsi asuvat Suomessa	57
6.5	Lapsi asuu ulkomailla	57
6.6	Siirto	57
6.7	Hylkäävä päätös leskeneläkkeestä	58
6.8	Yhteenveto päätöksistä	58
6.9	Muutoksenhaku	58
7	ELÄKKEEN MAKSAMINEN	60
7.1	Maksaminen EU-maihin	60
7.2	Maksaminen kolmansiin maihin	60
7.3	Eläkkeen maksaminen ennen 1.1.1994 edellyttää poikkeuslupaa	60
7.4	Viivästyskorotus	61
7.5	Aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperintä	61
	7.5.1 Säännökset	61
	7.5.2 Suomen työeläkelaitos perii muun EU-maan perhe-eläkkeestä	62

Lakiosasto

30.6.1995

7.5.3 Muun EU-maan takaisinperintävaatimus Suomen työeläkkeestä	64
7.5.4 Sosiaalihuoltoetuuden periminen Suomen työeläkkeestä	66
8 MUUTOKSET ELÄKKEESSÄ	67
8.1 Muutokset myönnettyssä eläkkeessä	67
8.2 Voimaantulovaiheen tarkistusmenettely	68
8.3 Tarkistuspyyntö	69
8.4 Voimaantulohetkellä vireillä olevat eläkehakemukset	69
8.5.1 Menettely, kun eläkehakemus on vireillä kahdessa maassa	69
8.5.2 Menettely, kun eläkehakemus on vireillä vain Suomessa	71

LIITTEET

Kaaviokuva EU-eläkehakemuksen käsittelystä, kun ETK on käsittelevä laitos (liite 1)
Kaaviokuva EU-eläkehakemuksen käsittelystä, kun käsittelevä laitos on toisessa EU-maassa (liite 2)
Esimerkki täysorvon EU-eläkkeen laskemisesta (liite 3)

Lakiosasto

30.6.1995

1 KÄSITTEIDEN MÄÄRITELMÄT

EU- ja ETA-maat Sopimus Euroopan talousalueesta (ETA-sopimus) tuli voimaan 1.1.1994. ETA-sopimus koski toisaalta Euroopan unionin jäsenvaltioita (Belgia, Espanja, Hollanti, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Saksa ja Tanska) ja toisaalta Suomea, Ruotsia, Norjaa, Islantia ja Itävaltaa. Liechtensteinin osalta sopimus ei vielä ole tullut voimaan ja Sveitsi jättäytyi ETA-sopimuksen ulkopuolelle.

Suomesta tuli Euroopan unionin (EU) jäsen Suomen valtion ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen (liittymissopimus) perusteella 1.1.1995. Ruotsi ja Itävalta liittyivät EU:iin samasta ajankohdasta. ETA-sopimus jäi voimaan EU-valtioiden ja Norjan ja Islannin välillä.

EU-säännökset

Sosiaaliturvaa koskee asetus (ETY) 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä sekä sen täytäntöönpanoasetus (ETY) 574/72. Nämä tulivat sovellettavaksi Suomessa jo ETA-sopimuksen perusteella. Sosiaaliturvaan sovellettavat säännökset eivät siis muuttuneet Suomen EU-jäsenyyden myötä. Jäljempänä EU:n sosiaaliturvaa koskevista säännöksistä käytetään nimitystä **EU-säännökset**.

Suomella on EU-maana voimassa ETA-sopimus Norjan ja Islannin välillä. Kaikkia Pohjoismaita koskee myös pohjoismainen sosiaaliturvasopimus, jota sovelletaan EU-säännösten ohella.

Pohjoismaisessa sosiaaliturvasopimuksessa (uusittu vuonna 1994) viitataan EU:n säännöksiin, mutta sopimuksessa on työeläkejärjestelmän kannalta kaksi merkittävää lisäystä: Uusi sopimus oikeuttaa jakamaan tulevan ajan niiden Pohjoismaiden kesken, joiden eläkkeeseen sisältyy tuleva aika. Lisäksi sopimuksella laajennetaan EU-säännösten soveltamisalaa EU-kansalaisista ja Pohjoismaiden kansalaisista muihin henkilöihin, joihin sovelletaan tai on sovellettu jonkin Pohjoismaan sosiaaliturvalainsäädäntöä (ns. kolmansien maiden kansalaiset; ks. kohta 2).

Tässä yleiskirjeessä käytetään EU:n ja ETA:n soveltamisen yhteydessä lyhennettä EU, joka siis tarkoittaa aina myös ETA-maita eli Norjaa ja Islantia.

Lakiosasto

30.6.1995

Puhdas kansallinen eläke

Puhtaalla kansallisella eläkkeellä tarkoitetaan tässä yleiskirjeessä Suomen työeläkelainsäädännön mukaan määräytyvää eläkettä, jossa ei ole otettu huomioon Suomen solmimia sosiaaliturvasopimuksia.

Sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke

Sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke tarkoittaa eläkettä, joka on laskettu soveltaen Suomen työeläkelainsäädännön lisäksi Suomen solmimaa sosiaaliturvasopimusta.

Teoreettinen eläke

Teoreettinen eläke on asetuksen 1408/71 säännösten mukaan määräytyvä pro rata -eläkkeen pohjaksi laskettava eläkkeen määrä, jota laskettaessa muiden EU-maiden vakuutuskaudet otetaan mukaan ikään kuin ne olisivat työskentelykausia Suomessa.

Pro rata -eläke

Pro rata -eläke on sama suhteellinen osuus teoreettisesta eläkkeestä kuin Suomen eläkelakien alainen eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika on eri EU-maiden yhteenlasketusta palvelusajasta.

Käsittelevä laitos

EU-säännösten mukaisten eläkeasioiden käsittelyn helpottamiseksi on nimetty kussakin EU-maassa työntekijän tai yrittäjän asuinmaan käsittelevä laitos tai laitoksia. Ne hoitavat yhteydenpidon ja asiakirjojen välittämisen niihin muihin EU-maihin, joissa työntekijä tai yrittäjä on työskennellyt. Suomessa käsitteleviä laitoksia on kaksi, Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos (ks. kohta 4.2)

Teoreettinen laitos

Teoreettisella laitoksella tarkoitetaan Suomessa työeläkelaitosta, joka viimeisen eläkelaitoksen periaatteen mukaan vastaa henkilön pääasiallisesta eläketurvasta ja on Suomen eri työeläkejärjestelmien (yksityinen ja julkinen) osalta laskenut teoreettisen eläkkeen yhtenä kokonaisuutena.

Seurannaislaitos

Seurannaislaitos on Suomessa työeläkelaitos, joka ratkaisee teoreettisen laitoksen ohella eläkehakemuksen.

Yhdyslaitos

Yhdyslaitos on nimetty laitos siinä maassa, jossa edunjäittäjä on myös työskennellyt mutta jossa hakija ei asu. Eläkkeenhakijan asuinmaan käsittelevä laitos

Lakiosasto

30.6.1995

on yhteydessä muiden työskentelymaiden yhdyslaitoksiin perhe-eläkehakemusta käsiteltäessä. Suomen eläkeasioiden yhdyslaitoksia ovat sekä Eläketurvakeskus että Kela.

Lakiosasto

30.6.1995

2

EU-SÄÄNNÖSTEN SOVELTAMISALA JA HENKILÖPIIRI

2.1

Asetuksen 1408/71 soveltamisala

Asetuksen 1408/71 4 artiklassa säädetään asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta sosiaaliturvalainsäädännöstä. Artiklassa mainitaan mm.

- jälkeen jääneiden etuudet (Suomessa perhe-eläkkeet),
- kuolemantapauksen vuoksi annettavat avustukset (Suomessa kansaneläke- ja tapaturmavakuutuslain perusteella maksettavat avustukset)
- sekä perhe-etuudet (Suomessa lapsilisä).

Suomalaisen työeläketurvan osalta asetusta sovelletaan sekä yksityisen että julkisen sektorin lakisääteisiin työeläkkeisiin.

Luottamustoimieläke määrätään TEL:n säännösten perusteella ja myös lasketaan kuten TEL:n mukainen peruseläke. Näin ollen asetusta sovelletaan myös luottamustoimiin.

Asetusta sovelletaan julkisen sektorin lisäeläketurvaan yhtä laajasti kuin peruseläketurvaankin, sillä julkisen sektorin lisäeläke lasketaan EU-sääntöjen mukaisesti.

Asetusta sovelletaan pääsäännön mukaan myös yksityisen sektorin rekisteröityihin lisäetuihin. Näitä eläkkeitä koskevat eläkehakemukset välitetään muihin EU-maihin ja nämä rekisteröidyt lisäedut myös maksetaan muihin EU-maihin. Sen sijaan yksityisen sektorin rekisteröityä lisäeläkettä ei lasketa EU-sääntöjen mukaisesti.

2.2

Henkilöpiiri

Työntekijät

Asetus 1408/71 koskee sellaista EU-maan kansalaista, johon vakuutettuna työntekijänä tai yrittäjänä sovelletaan yhden tai useamman EU-maan lainsäädäntöä.

Työeläkkeiden osalta asetusta sovelletaan silloin, kun työntekijä tai yrittäjä kuului yhden tai useamman EU-maan työeläkelainsäädännön piiriin.

Lakiosasto

30.6.1995

Pakolaiset ja valtiottomat

EU-maassa asuva pakolainen tai valtioton henkilö on samassa asemassa kuin EU-maan kansalainen.

Pakolaisen kuuluminen asetuksen soveltamispiiriin edellyttää lisäksi, että hänet on jossakin EU-maassa hyväksytty pakolaiseksi, jota tarkoitetaan pakolaisen oikeusasemaa koskevassa Geneven yleissopimuksessa vuodelta 1951.

Valtiottomalla henkilöllä tarkoitetaan valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan vuoden 1954 New Yorkin yleissopimuksen tarkoittamaa henkilöä.

Edunsaajat

Työntekijän tai yrittäjän kuulussa edellä sanotun mukaisesti asetuksen soveltamispiiriin, asetus koskee myös hänen perheenjäseniään ja hänen jälkeensä jääneitä näiden kansalaisuudesta riippumatta. Perhe-eläkkeen saamisen edellytyksenä kuitenkin on, että edunsaajat asuvat jossakin EU-maassa.

Esimerkki: Suomeen pakolaiseksi hyväksytyn ja täällä sekä muussa EU-maassa työskennelleen Vietnamin pakolaisen EU-maassa asuva korealainen leski voi saada perhe-eläkettä Suomesta EU-säännösten mukaisesti.

Vaikka itse työntekijä tai yrittäjä ei olisikaan EU-maan kansalainen, valtioton eikä pakolainen, asetus koskee kuitenkin hänen jälkeensä jääneitä, jos he ovat joko EU-maan kansalaisia tai sellaisia edellä mainittujen yleissopimusten mukaisia pakolaisia tai valtiottomia henkilöitä, jotka asuvat jossakin EU-maassa. Tässä tapauksessa kysymykseen tulevat vain kuoleman johdosta myönnettävät etuudet.

Esimerkki: Suomessa ja muussa EU-maassa työskennelleen japanilaisen edunjäätäjän EU-maassa asuva kreikkalainen leski voi saada perhe-eläkettä Suomesta EU-säännösten mukaisesti.

Asetuksen henkilöpiiriin kuuluu myös virkamies tai henkilö, jota häneen sovellettavan EU-maan lainsäädännön mukaan pidetään virkamiehenä. Suomessa tällä tarkoitetaan VEL:n, KVTEL:n ja muiden julkisen sektorin työeläkelakien piiriin kuuluvia henkilöitä.

Esimerkki: Suomessa VEL:n piirissä työskentelevän itävaltalaisen edunjäätäjän EU-maassa asuvan lesken perhe-eläke lasketaan EU-säännösten mukaisesti.

Lakiosasto

30.6.1995

2.3

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen henkilöpiiri

Uudella pohjoismaisella sosiaaliturvasopimuksella on merkitystä niille henkilöille, joihin ei sovelleta EU-säännöksiä.

Näitä ovat EU-maiden alueella asuvat

- Pohjoismaiden kansalaiset, pakolaiset ja valtiottomat henkilöt, jotka eivät ole olleet työskentelynsä perusteella vakuutettuina missään EU-maassa, mutta ovat asuneet Pohjoismaissa (asumiseen perustuvat etuudet) sekä
- minkä tahansa maan kansalaiset, jotka ovat työskennelleet Pohjoismaissa ja jotka eivät kansalaisuutensa vuoksi kuulu EU-säännösten piiriin (ns. kolmansien maiden kansalaiset).

Esimerkki: Turkkilainen edunjättäjä on työskennellyt Ruotsissa ja Suomessa. Hänen EU-maassa asuvaan leskeensä ja lapsiinsa, jotka ovat Turkin kansalaisia, sovelletaan pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta, jonka nojalla perhe-eläke myönnetään ja lasketaan soveltaen EU-säännöksiä. EU-säännökset tulevat siis sovellettavaksi pohjoismaisen sopimuksen perusteella, vaikka perhe ei kansalaisuutensa vuoksi kuulu asetuksen 1408/71 henkilöpiiriin.

Pohjoismainen sopimus koskee samoja lainsäädännön aloja kuin asetus 1408/71. Näin ollen se koskee kuolemantapauksen perusteella maksettavia etuuksia.

Työeläkkeiden osalta sopimusta sovelletaan vain lakisääteisiin eläkkeisiin. Vapaamuotoisiin työmarkkinasopimukseen perustuvia eläkejärjestelyjä (esim. Ruotsin ITP) sopimus ei koske.

Kansaneläke-etuuksiin liittyvät sopimuksen säännökset koskevat kuitenkin vain Pohjoismaiden kansalaisia.

Lakiosasto

30.6.1995

3

PERHE-ELÄKEOIKEUS

3.1

Leskeneläkeoikeus

Oikeus leskeneläkkeeseen määräytyy sen maan lainsäädännön perusteella, jossa edunjättäjä on työskennellyt. Leski voi siis saada perhe-eläkettä useasta maasta.

EU-säännösten soveltaminen edellyttää, että

- edunjättäjä tai leski on EU-maan kansalainen ja
- edunjättäjä on työskennellyt yhdessä tai useammassa EU-maassa ja
- leski asuu jossakin EU-maassa.

Leskeneläkkeen saamisen edellytykset ovat erilaiset eri EU-maissa. Leskeneläkkeen saamisen edellytyksenä on yleensä, että edunjättäjä oli eläkkeellä tai oli oikeutettu eläkkeeseen. Luonnollisesti on olemassa lukuisia muitakin edellytyksiä.

Naisleski

Naisleskellä voi olla leskeneläkeoikeus kaikissa EU-maissa.

Tanskassa kansaneläkejärjestelmässä ei ole lesken eikä lapseneläkettä. Leskeneläkkeen voi korvata tuloharkintainen aikaiseläke (förtidspension, osa kansaneläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkettä).

Palkansaajien lisäeläkejärjestelmässä (ATP) on leskeneläkeoikeus. Leskeneläke maksetaan nykyisin kertosuorituksena uusille eläkkeensaajille. Sama koskee lapseneläkettä.

Tanskalla on erityismääräyksiä lesken eläkeoikeudesta asetuksen 1408/71 liitteessä VI. Myös Tanskan osalta leskeneläkehakemusta käsitellään EU-hakemuksena.

Miesleski

Miesleskellä voi olla leskeneläkeoikeus muissa EU-maissa paitsi Englannissa.

Mieslesken perhe-eläkeoikeuden edellytyksenä EU-maissa voi mm. olla, että edunjättäjä oli huoltanut häntä tai leskeneläkeoikeus voi olla tulosisonnainen.

Lakiosasto

30.6.1995

Englannin miesleski "perii" vaimonsa lisäeläkkeen (eli sikäläinen työeläke SERP-järjestelmästä), jos molemmat olivat eläkkeellä. Peruseläkkeeseen ei kuulu mieslesken eläkettä.

Tanskassa myös miesleski voi saada kansaneläkejärjestelmän tuloharkintaista aikaiseläkettä (förtids-pension). Palkansaajien lisäeläkejärjestelmässä (ATP) myös miesleskellä voi olla leskeneläkeoikeus, mutta leskeneläke maksetaan nykyisin kertasuorituksena uusille eläkkeensaajille. Mieslesken perhe-eläkehakemus on EU-eläkehakemus ja se välitetään Tanskaan eläkeoikeuden selvittämistä varten.

Avoliitto

Ruotsissa on leskeneläkeoikeus myös edunjäätäjän kanssa avoliitossa eläneellä, jos he ovat olleet aikaisemmin avioliitossa keskenään tai heillä on tai on ollut yhteinen lapsi taikka he odottivat lasta edunjäätäjän kuollessa.

Eronnut puoliso

Eronneella puolisollla voi olla leskeneläkeoikeus Suomessa, Belgiassa, Hollannissa, Norjassa, Itävallassa, Luxemburgissa, Ranskassa ja Saksassa. Ruotsista eronnut puoliso voi saada leskeneläkkeen, jos hän asui avoliitossa edunjäätäjän kanssa tämän kuollessa.

3.2

Lapseneläkeoikeus

EU-säännösten mukaisen lapseneläkeoikeuden saamisen edellytyksenä on, että

- edunjäätäjä tai lapsi on EU-maan kansalainen ja
- edunjäätäjä on työskennellyt yhdessä tai useammassa EU-maassa ja
- lapsi asuu jossakin EU-maassa.

Lapseneläkeoikeus voi olla muissa EU-maissa paitsi Belgiassa ja Ranskassa. Belgiassa maksetaan kuitenkin vanhemman kuoleman johdosta korotettuja lapsilisiä. Ranskassa orvoksi jääneet lapset voivat saada perhevustusjärjestelmästä erityislapsilisiä.

Tanskassa vanhemman kuoleman perusteella maksetaan lisäeläkejärjestelmästä (ATP) kertakorvaus.

Englannissa lapseneläkeoikeus on vain täysorvoilla. Puoliorvon eläkkeen korvaa leskeneläkkeeseen maksettava korotus, jota ei pidetä asetusta 1408/71 sovellettaessa lapselle maksettavana etuutena.

Lakiosasto

30.6.1995

Asuinmaa -säätö EU-säännösten mukaan leskeneläkettä ja lapseneläkettä käsitellään vielä aikaisempaa selvemmin erillisinä eläkeoikeuksina.

EU-säännösten mukaan lapsen eläkettä maksetaan pääsäännön mukaan vain yhdestä maasta. Lapseneläkettä maksetaan ensisijaisesti lapsen asuinmaan lainsäädännön mukaan, jos edunjäntäjällä on työskentelykausia tässä maassa (asetuksen 1408/71 78 artikla (2) (b) (i)). Lisäksi edellytetään, että lapsella on lapseneläkeoikeus tässä maassa.

Edunjäntäjän työsuhteeseen liittyvän rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaiseen lapseneläkkeeseen voi olla oikeus myös yli 18-vuotiaalla lapsella. Lisäeläketurvan mukainen lapseneläke ei kuitenkaan tee Suomesta EU-säännösten mukaista lapseneläkkeen ensisijaista maksajaa.

Lisäeläketurvan mukaiset etuudet maksetaan lapselle aina Suomesta, vaikka lapseneläkkeen ensisijainen maksaja olisi jokin muu EU-maa. Lisäeläketurvan mukaista lapseneläkettä ei lasketa EU-säännösten mukaan.

Jos edunjäntäjällä ei ole työskentelykausia lapsen asuinmaassa, lapseneläkkeen myöntää ensisijaisesti se maa, jossa edunjäntäjä on ollut vakuutettuna pisimpään (asetus 1408/71 78 artikla (2) (b) (ii)).

Jos lapseneläkeoikeutta ei ole siitä maasta, jossa edunjäntäjä on ollut vakuutettuna pisimpään, lapseneläkkeen myöntää se maa, jossa edunjäntäjä oli vakuutettuna toiseksi pisimpään (jne. alenevassa järjestyksessä vakuutusajan pituuden mukaan). Jos edunjäntäjän pisin vakuutus aika on ollut yhtä pitkä kahdessa tai useammassa EU-maassa, lapseneläkkeen myöntää näistä se maa, jonka lainsäädäntöä edunjäntäjään sovellettiin viimeksi (asetus 1408/71 79 artikla 2 kohta).

Esimerkki: Lapsi asuu Saksassa. Edunjäntäjä oli työskennellyt Ruotsissa ja Suomessa. Koska edunjäntäjä oli työskennellyt Suomessa pisimpään eikä lainkaan lapsen asuinmaassa, lapseneläke myönnetään Suomesta.

Suomessa edunjäntäjän työskentelyltä edellytetään, että hän on sen perusteella kuulunut jonkin työeläkelain alaisuuteen.

Lapseneläke eläkkeensaajan jälkeä Lapseneläke maksetaan ensisijaisena kuitenkin aina siitä maasta, jonka edunjäntäjälle maksamaan eläkkeeseen on sisältynyt lapsikorotus tai josta lapsel-

Lakiosasto

30.6.1995

le on maksettu lapsilisää tai muuta perhe-avustusta. Edellytyksenä on kuitenkin, että eläkkeensaaja-edunjättäjä oli myös työskennellyt tässä maassa (asetuksen 1408/71 78 artikla (2) ja 77 artikla).

Ensisijainen lapseneläke maksetaan Suomesta, jos täällä työskennelleen edunjättäjän työeläkkeeseen tai kansaneläkkeeseen sisältyi lapsikorotus tai jos lapsesta maksettiin lapsilisää Suomessa.

Jos lapsi asuu muussa EU-maassa ja myös lapsen asuinmaa maksoi tällaista lapsesta maksettavaa etuutta edunjättäjän eläkkeeseen tai lapsilisää tai muuta perhe-avustusta, lapsen asuinmaa säilyy ensisijaisena lapseneläkkeen maksajana.

Käytännössä Suomessa työskennelleen ja täältä eläkettä saaneen edunjättäjän Suomessa asuvan lapsen perhe-eläke maksetaan aina Suomesta, koska kansaneläkkeeseen maksetaan aina lapsikorotus alle 18 vuotiaasta lapsesta.

Vastaavasti Ruotsista eläkettä saaneen edunjättäjän siellä asuvasta lapsesta on käytännössä aina maksettu lapsilisää. Tällöin Ruotsi lapsen asuinmaana säilyy ensisijaisena lapseneläkkeen maksajana, vaikka edunjättäjälle Suomesta maksetussa eläkkeessä olisi-kin ollut lapsikorotus.

Lapsi ei asu EU-maassa

Jos lapsi asuu muussa kuin EU-tai ETA-maassa, lapseneläke myönnetään puhtaan kansallisena. EU-säännöksiä ei siis sovelleta. Hakemus on ns. normaali hakemus eikä koodia E merkitä viretiedostoon.

Jollei Suomella ole sosiaaliturvasopimusta lapsen asuinmaan kanssa, yksityisen puolen lapseneläkettä ei makseta ilman Eläketurvakeskuksen lupaa. KVTEL- ja VEL-eläke maksetaan aina ulkomaille. Jos Suomella on sosiaaliturvasopimus lapsen asuinmaan kanssa, myös yksityisen puolen kansallinen lapseneläke maksetaan lapselle asuinmaahan.

Esimerkki: Suomalainen edunjättäjä on työskennellyt Suomessa ja Ruotsissa. Lapsi asuu Virossa. Ruotsi myöntää lapseneläkkeen kansallisten säännöstensä mukaan ja maksaa lapseneläkkeen Viroon, jos Ruotsin säännökset sen sallivat. Suomen lapseneläke lasketaan puhtaan kansallisena, mutta eläkettä ei makseta Viroon ilman Eläketurvakeskuksen lupaa. Pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta ei sovelleta, koska edunsaajat eivät asu Pohjoismaissa.

Lakiosasto

30.6.1995

Jos Suomen ja Viron välillä solmitaan sosiaaliturvasopimus, Suomi myöntää ja maksaa kansallisen lapseneläkkeen Viroon sopimuksen voimaantulosta alkaen.

Jos lapsi muuttaisi Suomeen, Suomi maksaisi lapselle EU-säännösten mukaisen teoreettisen lapseneläkkeen.

Erotusetuus

Ensisijaisen lapseneläkkeen lisäksi lapseneläkettä voi tulla maksettavaksi toissijaisesti myös muusta maasta, jossa edunjäittäjä on työskennellyt tai asunut (erotusetuus).

Jos toissijaisesti vastuussa olevan maan etuuksien yhteismäärä, johon lapsi olisi oikeutettu, ylittää ensisijaisesti vastuussa olevasta maasta lapselle maksettavien etuuksien yhteismäärän, toissijaisesti vastuussa oleva maa maksaa etuuksien erotuksen. Tämä perustuu EY-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön ja EY:n komission hallintotoimikunnan päätökseen 150.

EY-tuomioistuimen ratkaisu 24.11.1983, tapaus 320/82. Benito D'Amario vs. Landesversicherungsanstalt Schwaben. Kun tosiasiallisesti asuinmaasta saadun etuuden määrä on pienempi kuin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisten etuuksien määrä, orvolla on oikeus jälkimmäisen toimivaltaisen laitoksen maksamaan täydentävään osaan, joka vastaa näiden määrien erotusta. (Finlex R:1983:3811)

Erotusetuutta laskettaessa otetaan huomioon kaikki etuudet, jotka on tarkoitettu lapselle kyseisessä jäsenvaltiossa edellyttäen, että ne kuuluvat asetuksen 1408/71 78 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

EY-tuomioistuimen ratkaisu 19.3.1992, tapaus C-188/90, Mario and Marzio Doriguzzi-Zordani vs. Landesversicherungsanstalt Schwaben. Erotusetuus on laskettava vertaamalla toisiinsa kaikkia asuinvaltiossa tosiasiallisesti säädettyjä orvon elatukseen tarkoitettuja etuuksia niihin kaikkiin toisen jäsenvaltion orvon elatukseen tarkoitettuihin etuuksiin, joihin orvolla olisi oikeus, jos hän asuisi siellä, edellyttäen, että nämä etuudet kuuluvat asetuksen 1408/71 soveltamisalaan. (Finlex R:1992:2039)

Erotusetuutta laskettaessa Suomessa otetaan huomioon työeläkkeen lisäksi kansaneläkejärjestelmän yleisen

Lakiosasto

30.6.1995

perhe-eläkkeen perusmäärä ja lapsillisä. Sen vuoksi on sovittu, että Kela laskee erotuseläkkeen määrän (Erotusetuus -hakemuksen käsittely on kohdassa 4.4.5 ja laskeminen kohdassa 5.9).

EY-tuomioistuimen ratkaisu 11.6.1991, ta-
 paus C251-89. Nikolaos Athanasopoulos ja
 muut vs. Bundesanstalt für Arbeit. Saksan
 lapsiavustus oli otettava huomioon ero-
 tusetuutta laskettaessa. Erotusetuudella
 asianomaisille varmistetaan etuuden määrä,
 jonka he saisivat, jos he olisivat jääneet
 asumaan edullisemmän etuuden tarjoavaan
 jäsenvaltioon. Erotusetuus maksetaan myös
 lapsille, jotka syntyvät maasta muuton jäl-
 keen. Finlex R:1991:2797 (ks. myös EU:n
 hallintotoimikunnan päätös 150)

Muissa EU-maissa orvonetuuksina voidaan pitää muita-
 kin etuuksia. Esimerkiksi Ruotsissa tällainen on
 lapseneläkkeiden ja lapsillisän lisäksi osuus yksin-
 huoltajan asumistuesta. Lapsillisää vastaavaa etuutta
 maksetaan kaikissa EU-maissa, mutta eräissä maissa
 se liittyy työskentelyyn eikä asumiseen kuten Suo-
 messa.

Suomen erotusetuutta laskettaessa työeläkeläkien
 mukainen lapseneläke määrätään teoreettisena eläk-
 keenä ottaen huomioon edunjäätäjän muiden EU-maiden
 vakuutuskaudet.

Espanjassa, Italiassa, Kreikassa ja Luxemburgissa
 voi olla perhe-eläkkeiden myös muilla omaisilla
 kuin leskellä ja lapsilla. Tällä ei kuitenkaan ole
 vaikutusta eläkkeen laskentaan.

Muut omaiset

3.3

Lakiosasto

30.6.1995

4

ELÄKEHAKEMUS JA SEN KÄSITTELY

EU-eläkehakemuksiin liittyvästä tietoliikenteestä sekä eläketapahtumailmoitusliikenteestä ja -rekisteröinnistä annetaan erilliset ohjeet C-sarjan yleiskirjeissä.

4.1

Hakemuksen tekeminen

Hakemuslomakkeet Hakemus tehdään lomakkeelle, joka on käytössä hakijan asuinvaltiossa (tai siinä valtiossa, jonka lainsäädännön piiriin edunjänttäjä kuului viimeksi).

Suomessa lomakkeella P (leskeneläke) tai PL (lapseneläke) haetaan Suomen työeläkejärjestelmän mukaista perhe-eläkettä, yleisen perhe-eläkelain (PEL) mukaista eläkettä Kelalta ja näiden lisäksi myös muun EU-maan perhe-eläkettä. Hakemuksen lisäksi täytetään ulkomailla työskentelyä ja asumista koskeva lomake E 207 ja lisäksi aina U-lomake (Kela tarvitsee aina U-lomakkeen). Niiden ohella hakemukseen liitetään muut mahdolliset asiakirjat ulkomaan työstä (työtodistukset, vakuuttamiseen liittyvät tositteet yms.). Näiden perusteella käsittelevä laitos täyttää varsinainen EU-hakemuksen E 203 (ks. s. 14).

Tämän hakemuksen perusteella tutkitaan hakijan eläkeoikeus kaikissa niissä EU-maissa, joiden lainsäädännön piiriin edunjänttäjä on kuulunut.

4.2

Käsittelevä laitos

Eläkehakemusmenettelyssä yhteydenpidon hakijaan samoin kuin eri maiden eläkelaitosten välillä hoitaa keskitetysti yksi laitos, joka on **hakijan asuinmaan laitos**. Tätä laitosta kutsutaan EU-asian **käsitteleväksi laitokseksi**.

Jos esim. leski asuu Suomessa ja lapsi muussa EU-maassa, leskeneläkehakemuksen käsittelevä laitos on Suomessa ja lapseneläkehakemuksen käsittelevä laitos siinä EU-maassa, jossa lapsi asuu. Lesken- ja lapseneläkettä on EU-sääntösten vuoksi käsiteltävä aikaisempaa erillisempinä.

EU - Käsittelevät laitokset

Käsitteleviä laitoksia ovat Suomessa Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos.

Lakiosasto

30.6.1995

Käsittelevän laitoksen tehtävät hoitaa Eläketurvakeskus, kun hakemus on vastaanotettu työeläkejärjestelmän omassa palvelupisteessä. Käsittelevälle laitokselle kuuluvat yhteydenpitotehtävät hoidetaan Eläketurvakeskuksessa lakiosaston ulkomaisten asioiden jaostossa (UM-jaosto).

Eläketurvakeskus
Ulkomaisten eläkeasiain jaosto
PL 11
00521 HELSINKI

ETK:n Um-jaoston puhelinaika on 9 - 12 ja puhelinnumero on ETK:n numero 1511.

Kela puolestaan on käsittelevä laitos silloin, kun hakemuksen vastaanottajana on sen paikallistoimisto. Käsittelevän laitoksen tehtävät hoitaa näissä tapauksissa Helsingin paikallistoimiston kansainvälisten asiain ryhmä.

Kansaneläkelaitos
Helsingin paikallistoimiston
kansainvälisten asiain ryhmä
PL 82
00601 HELSINKI

Kelan kansainvälisen asiain ryhmän puhelinaika on 10 - 15 ja puhelinnumero on 77 703 443.

Jos edunsaajalla on oikeus leskeneläkkeeseen vain työeläkelakien nojalla (leski on täyttänyt 65 vuotta tai saa kansaneläkettä taikka edunsaajana on vain entinen puoliso), Eläketurvakeskus on käsittelevä laitos, vaikka hakemus olisi tullut vireille Kelan paikallistoimistossa. Näissä tilanteissa Kela siirtää käsittelevän laitoksen tehtävät Eläketurvakeskukselle, joka korjaa käsittelevän laitoksen vireilläolotietoihinsa.

Jos myöhemmin tulee saman henkilön kohdalla uusi EU-hakemus käsiteltäväksi, käsittelevä laitos pysyy samana. Jos eläke ei kuitenkaan ole ollut maksussa kahteen vuoteen, käsittelevä laitos voi kuitenkin muuttua.

Jos edunsaaja asuu ulkomailla, käsittelevä laitos on asuinmaassa.

Lakiosasto

30.6.1995

E-lomakkeet EU:n eläkehakemusliikenteessä käytetään seuraavia lomakkeita:

E 001 tietojen saamista koskeva pyyntö, tietojen vaihto, lomakkeiden pyyntö tai muistutus
E 203 perhe-eläkehakemus
E 205 vakuutuskausitodistus
E 207 tiedot vakuutetun työhistoriasta
E 210 ilmoitus eläkepääätksestä
E 211 yhteenvetopääätös
E 212 muutoksenhakuohje.

Lomakkeet on käännetty kaikille EU-kielille.

Pohjoismaat Pohjoismaiden välillä käytetään lisäksi "Pohjoismai-
nen lomake, perhe-etuudet" -lomaketta Y 5. Lomaketta
käytetään selvitetessä lapsen oikeutta erotusetuu-
teen.

N-lomakkeet Jos ns. kolmansien maiden kansalaisiin sovelletaan
pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta, hakemusliiken-
teessä Pohjoismaiden välillä käytetään E-lomakkeita
vastaavia N-lomakkeita.

Muut sopimusmaat Jos EU-maissa työskennellyt edunjättäjä on työsken-
nellyt myös muussa maassa, jonka kanssa Suomella on
sosiaaliturvasopimus, käsittelevä laitos hoitaa ha-
kemuksen myös sosiaaliturvasopimusmaahan.

4.3 Leskeneläkehakemus

Seuraavassa selostetaan leskeneläkehakemuksen käsit-
telyä, kun leski on yksin hakijana (Kun perhe-elä-
kettä haetaan sekä leskelle että lapselle ks. kohta
4.5).

4.3.1 Jättöpaikka

Yleensä leski jättää hakemuksensa asuinpaikkansa
vakuutuslaitokselle.

Jos hakija asuu muualla kuin EU-maassa, hakemus lä-
hetetään siihen EU-maahan, jossa edunjättäjä oli
viimeksi vakuutettuna tai jonka kansalainen hakija
on.

Esimerkki: Suomalainen edunjättäjä oli
työskennellyt Suomessa ja viimeksi Ruotsis-
sa. Hänen Virossa asuvan leskensä, joka on
Viron kansalainen, tulisi jättää leskenelä-
kehakemuksensa Ruotsiin. Jos hakemus kui-
tenkin jätetään Suomeen, se siirretään myös
Ruotsiin ja käsittelevä laitos on tällöin
Ruotsissa. Näin menetellään myös, jos leski

Lakiosasto

30.6.1995

olisi Suomen kansalainen ja jättäisi leskeneläkehakemuksen Suomeen.

Suomessa hakemus voidaan jättää työeläkelaitokseen, Eläketurvakeskukseen tai Kelaan.

4.3.2 Hakemuksen vastaanottajan toimenpiteet Suomessa

Hakemus työeläkejärjestelmään

Jos leskeneläkehakemus jätetään työeläkejärjestelmän palvelupisteeseen, se lähettää hakemuksen eläkevaikutusyhtiöön tai -laitokseen, jos edunjättäjällä on työeläkelakien alaista palvelua myös Suomessa.

Palvelupiste jakaa hakemuksen myös lesken asuinkunnan Kelan paikallistoimistoon ja tekee hakemukseen merkinnän siitä, mihin toimistoon hakemus on lähetetty. Näin työeläkelaitos saa tietää, missä Kelan toimipisteessä EU-eläkeasiaa käsitellään.

Jos edunjättäjällä ei ole työeläkelakien alaista työskentelyä Suomessa, palvelupiste siirtää hakemuksen lesken asuinkunnan Kelan paikallistoimistoon sen selvittämiseksi, onko leskellä oikeutta Kelan leskeneläkkeeseen edunjättäjän Suomessa asumisen perusteella. Kela toimittaa hakemuksen liitteineen myös siihen EU-maahan, josta leskellä on leskeneläkeoikeus.

Hakemus Kelaan

Jos leskeneläkehakemus jätetään Kelan paikallistoimistoon, se vie hakemuksen vireille EU-hakemuksena ja vahvistaa edunjättäjän ja lesken henkilötiedot väestön keskusrekisterin henkilötiedoista. Vahvistamisesta tehdään merkintä hakemuslomakkeeseen. Paikallistoimisto lähettää hakemuksen Eläketurvakeskukseen työeläkelaitoksille jaettavaksi. Näissä tapauksissa Kela toimii käsittelevänä laitoksena.

Paikallistoimisto lähettää hakemuksen Kelan kansainvälisten asiain ryhmään, joka käytännössä hoitaa käsittelevän laitoksen tehtävät.

4.3.3 Leski asuu Suomessa, leskeneläkeoikeus Suomesta

Eläkelaitoksen toimenpiteet

ETK käsittelevä laitos

Kun työeläkejärjestelmään jätetty leskeneläkehakemus liitteineen saapuu työeläkelaitokseen, se vahvistaa edunjättäjän ja lesken henkilötiedot väestön keskusrekisterin henkilötiedoista. Vahvistamisesta tehdään merkintä hakemuslomakkeeseen. Jos käy ilmi, että leskeneläkehakemusta ei ole viritetty EU-hakemuksek-

Lakiosasto

30.6.1995

si, eläkelaitos ilmoittaa Eläketurvakeskukselle EU-hakemuksen vireilletulosta.

Eläketurvakeskus antaa edunjättäjän Suomen työskentelyä koskevan vakuutuskausitodistuksen E 205 FIN vireilletuloilmoituksen (ETK 3300) yhteydessä tehdyn pyynnön perusteella ja jakaa todistuksen teoreettiselle laitokselle, Kelalle ja ulkomaille.

Teoreettinen eläkelaitos lähettää leskelle edunjättäjän vakuutushistoriaa koskevan lomakkeen E 207 ja U-lomakkeen täytettäväksi. Tällä lomakkeella leski antaa tarkemmat tiedot edunjättäjän työskentelystä muissa EU-maissa. Jos myös leski on työskennellyt ulkomailla, E 207 pyydetään täyttämään myös leskestä, jotta saadaan tiedot lesken omasta eläkekertymästä eläkesovitusta varten.

Kun lomake E 207 on palautunut eläkelaitokseen, eläkelaitos lähettää sen, kopion eläkehakemuksesta ja kaikki ulkomaista työskentelyä koskevat asiakirjat Eläketurvakeskukselle. Eläkelaitos pyytää Eläketurvakeskusta hankkimaan ulkomaan yhdyslaitoksilta tiedot:

- edunjättäjän muun EU-maan vakuutuskausista (E 205), eläkkeen määrästä tai eläkearviosta ja
- lesken muun EU-maan vakuutuskausista (E 205), lesken oman eläkkeen määrästä tai lesken oman eläkkeen eläkearviosta.

Kela käsittelevä laitos

Jos hakemus on jätetty Kelaan, Kela on käsittelevä laitos. Tällöin Kela hankkii lomakkeen E 207. Kela lähettää kopion eläkehakemuksesta ja kaikista ulkomaista työskentelyä koskevista asiakirjoista sekä U-liitteen Eläketurvakeskuksen kautta työeläkelaitokseen.

Lesken tiedot

Vaikka Kela olisi käsittelevä laitos, työeläkelaitos pyytää aina Eläketurvakeskuksen kautta eläkesovitusta varten tarvittavat tiedot lesken vakuutuskausista, oman eläkkeen määrästä tai lesken oman eläkkeen eläkearviosta.

Jos Eläketurvakeskus ei saa näitä tietoja, teoreettinen laitos pyytää leskeltä tiedon lesken palkasta neljältä edunjättäjän kuolinvuotta edeltävältä vuodelta. Ulkomaisilla yhdyslaitoksilla ei ole ansiotulorekistereitä, joten Eläketurvakeskus ei voi saada näitä tietoja yhdyslaitoksilta.

Lakiosasto

30.6.1995

Eläkesovitusta varten tarvittavat tiedot pyydetään jo hakemuksen käsittelyn yhteydessä, jos eläkesovitus tehdään vuoden kuluessa edunjäätäjän kuolemasta.

Väliaikainen päätös

Jos oikeus Suomen lainsäädännön mukaiseen leskeneläkkeeseen syntyy, teoreettinen eläkelaitos voi myöntää väliaikaisella päätöksellä kansallisen lainsäädännön mukaisen leskeneläkkeen (ks. kohta 5.1) ja ilmoittaa siitä Eläketurvakeskukseen eläketapahtumailmoituksella. UM-jaosto saa tiedon väliaikaisen eläkkeen myöntämisestä Eläketurvakeskuksen tiedoksiotteella ("porkkana"). UM-jaosto välittää tiedon toiseen EU-maahan lomakkeella E 001.

Käsittelylaitoksen toimenpiteet

Eläketurvakeskus täyttää Suomen eläkehakemuksen tietojen perusteella hakemusta vastaavan lomakkeen E 203, joka on EU-perhe-eläkehakemus.

Samalla Eläketurvakeskus ilmoittaa muulle EU-maalle edunjäätäjän Suomen vakuutuskaudet eli asumis- ja työskentelykaudet lomakkeella E 205 FIN (ks. yleiskirje A 73/93 Vakuutuskausitodistus E 205 FIN).

Eläketurvakeskus lähettää lomakkeet E 203, E 205 FIN ja E 207 muun EU-maan yhdyslaitokselle.

Jos Kela on käsittelylaitos, Kelan kansainvälisten asioiden ryhmä hoitaa edellä mainitut tehtävät. Kela saa työskentelykaudet Eläketurvakeskukselta.

Tiedot lesken pro rata -eläkkeen laskemista varten

Kun toisen EU-maan laitosa on saanut EU-eläkehakemuksen liitteineen Suomesta, se vahvistaa oman maansa vakuutuskaudet ja lähettää niistä tiedot lomakkeella E 205 Eläketurvakeskukselle tai, jos käsittelylaitos on Kela, Kelan kansainvälisten asiain ryhmälle.

Käsittelylaitos välittää tiedot vakuutuskausista edelleen teoreettiselle eläkelaitokselle ja edunjäätäjän asuinkunnan Kelan paikallistoimistolle perhe-eläkkeen laskemista varten. Tiedot toimitetaan sitä mukaa kuin ne saadaan.

Käsittelylaitoksena Eläketurvakeskus tai Kela ilmoittaa kaikkien EU-maiden vakuutuskausi tiedot kaikkiin niihin maihin, joissa edunjäätäjä on työskennellyt (esim. Ruotsin tiedot Portugaliin ja päinvastoin), jotta niiden laitokset voivat laskea pro rata -perhe-eläkkeen määrän.

Lakiosasto

30.6.1995

4.3.4 Leski asuu Suomessa, edunjäittäjä ei ole työskennellyt Suomessa

Leskeneläkehakemuksen saa aina tehdä lesken asuinmaan eläkelaitokselle.

Jos työeläkejärjestelmän palvelupisteeseen jätetään leskeneläkehakemus eikä edunjäittäjällä ole lainkaan työeläkelakien alaista työskentelyä Suomessa (eikä hakemuksessa tai sen liitteissä sitä väitetäkään), palvelupiste siirtää hakemuksen lesken asuinkunnan Kelan paikallistoimistoon sen selvittämiseksi, oliko edunjäittäjä asunut Suomessa. Tällöin leskellä voi olla oikeus perhe-eläkkeeseen Kelasta edunjäittäjän asumisen perusteella.

Kela siirtää leskeneläkehakemuksen tiedot lomakkeelle E 203, lähettää sen ja lomakkeet E 205 FIN ja E 207 niiden EU-maiden yhdyslaitoksille, joissa edunjäittäjä on työskennellyt. Leskeneläkehakemus ei ole tällöin lainkaan työeläkejärjestelmässä vireillä.

4.3.5 Leski asuu Suomessa, mutta ei täytä leskeneläkkeen edellytyksiä

Jos leski ei täytä Suomen leskeneläkkeen saamisen edellytyksiä (ikää, avioliiton solmimisaikaa tai sen kestoa yms.), mutta edunjäittäjä oli työskennellyt Suomessa, tehdään eläkehakemukseen liittyvät käsittelevän laitoksen ja eläkelaitoksen toimenpiteet kuten edellä kohdassa 4.3.3 on esitetty. Leskellä voi olla eläkeoikeus muusta EU-maasta, jossa edunjäittäjä on työskennellyt.

Teoreettinen laitos ja seurannaislaitos antavat hylkäävän päätöksen lopullisena, mutta ilman muutoksenhakuohjetta (ks. kohta 6.7). Hylkäävät päätökset lähetetään käsittelevälle laitokselle.

Eläketurvakeskus lähettää kaikkiin niihin EU-maihin, joissa edunjäittäjällä on vakuutuskausia, lomakkeet E 203, E 205 FIN, E 207.

4.3.6

Leski asuu muussa EU-maassa, edunjäittäjällä työeläkeoikeus myös Suomesta

Kun Suomessa työssä olleen henkilön edunsaaja asuu toisessa EU-maassa, toimii tämän maan vakuutuslaitos käsittelevänä laitoksena eläkehakemusasiassa.

Täytettäessään asuinmaansa eläkehakemusta leski ilmoittaa myös edunjäittäjän Suomessa työskentelystä. Asuinmaan käsittelevä laitos lähettää Suomeen yhdyslaitoksille (Eläketurvakeskukselle ja Kelalle)

Lakiosasto

30.6.1995

hakemusta vastaavan lomakkeen E 203, vakuutuskaunitodistuksen E 205 ja edunjättäjän ulkomaan työhistoriaa koskevan lomakkeen E 207.

Eläketurvakeskus tarkistaa, että hakemuksen mukana on saapunut kaikki tarvittava tieto ja pyytää puuttuvat tiedot. Eläketurvakeskus vertaa E 207:n tietoja työsuhderekisterin tietoihin ja, jos siinä on ilmoitettu työsuhderekisteristä puuttuvia tietoja, siirtää näiden selvittelyn eläkelaitokselle. Eläketurvakeskus lähettää kuitenkin heti asiakirjat tarvitseville työeläkelaitoksille käsiteltäväksi. Puuttuvat liitteet lähetetään sitä mukaan kuin ne saadaan.

Ruotsi ilmoittaa edunjättäjän vakuutuskaunitiedot siihen saakka, kun ne ovat pyyntöhetkellä annettavissa, koska yleensä viimeisen vuoden vakuutuskaunitietoja ei ole voitu vielä hakemuksen yhteydessä antaa. Kuolinvuodelta ei anneta lainkaan ATP-pisteitä. Yleensä ATP-pisteet eivät ole vielä tiedossa sitä edeltäneeltäkään vuodelta.

Eläketurvakeskus lähettää käsittelevälle laitokselle hakijan asuinmaahan tiedot edunjättäjän Suomen työeläkekausista lomakkeella E 205 FIN ja jää odottamaan tietoa muiden EU-maiden kausista, jos ne eivät ole tulleet perhe-eläkehakemuksen liitteenä. Kun ne saapuvat, Eläketurvakeskus toimittaa ne teoreettiselle laitokselle eläkkeen laskemista varten. Kela lähettää erikseen asumiskausitodistuksen ulkomaan käsittelevälle laitokselle.

Eläkesovitustietojen pyytäminen

Jos leski asuu muussa EU-maassa, eläkelaitos ei saa perhe-eläkehakemuksen liitteenä lesken omia vakuutuskausia, joita se tarvitsee eläkesovituksessa. Edunjättäjän teoreettinen laitos pyytää Eläketurvakeskuksen välityksellä niiden maiden yhdyslaitoksilta, joissa leski on työskennellyt, tiedot

- lesken muun EU-maan vakuutuskaunitodistuksesta (E 205),
- lesken oman eläkkeen määrästä tai lesken oman eläkkeen eläkearviosta.

Jos Eläketurvakeskus ei saa edellä mainittuja tietoja, teoreettinen laitos pyytää leskeltä tiedon hänen palkastaan neljältä edunjättäjän kuolinvuotta edeltävältä vuodelta. Ulkomaan yhdyslaitoksilla ei ole näitä tietoja. Näiden ja lomakkeen E 207 tietojen

Lakiosasto

30.6.1995

perusteella eläkelaitos voi arvioida eläkesovitusta varten lesken laskennallisen eläkkeen.

4.3.7

Leski asuu muussa EU-maassa, mutta ei täytä leskeneläkkeen edellytyksiä

Suomen yhdyslaitokselle saapunut leskeneläkehakemus välitetään eläkelaitokseen kuten kohdassa 4.3.6.

4.4

Lapseneläkehakemus

Vaikka edunjäittäjä on työskennellyt kahdessa tai useammassa EU-maassa, myönnetään hänen jälkeensä lapseneläke pääsääntöisesti vain yhdestä maasta. Lapseneläkkeen ensisijainen maksaja on yleensä lapsen asuinmaa.

Muusta EU-maasta, jossa edunjäittäjä on työskennellyt, voi kuitenkin tulla maksettavaksi erotusetuutta (ks. kohta 5.9). Lapseneläkkeen hakemusmenettely poikkeaa sen vuoksi siitä, mitä leskeneläkettä haettaessa noudatetaan.

4.4.1

Jättöpaikka

Lapseneläkehakemus jätetään lapsen asuinpaikan vakuutuslaitokselle.

4.4.2

Lapsi asuu Suomessa, Suomi ensisijainen lapseneläkkeen maksaja

Työeläkejärjestelmään saapunut lapseneläkehakemus käsitellään samoin kuin leskeneläkehakemus (ks. kohta 4.3).

Lapsen perhe-eläkehakemuksen vastaanottajan toimenpiteet ovat täysin samat kuin lesken perhe-eläkehakemuksen vastaanottajan (ks. kohta 4.3.2).

Myös eläkelaitoksessa lapsen perhe-eläkehakemus käsitellään samoin kuin lesken perhe-eläkehakemus, paitsi että lesken vakuutuskausi- ja eläketietoja ei pyydetä. Myös käsittelevän laitoksen toimenpiteet ovat samanlaiset kuin lesken perhe-eläkehakemusta käsiteltäessä (ks. kohta 4.3.3).

4.4.3

Lapsi asuu Suomessa, edunjäittäjä ei ole työskennellyt Suomessa

Lapseneläkehakemuksen saa aina tehdä lapsen asuinmaan eläkelaitokselle.

Lakiosasto

30.6.1995

Jos työeläkejärjestelmän palvelupisteeseen jätetään lapseneläkehakemus eikä edunjättäjällä ole lainkaan työeläkelakien alaista työskentelyä Suomessa, palvelupiste siirtää hakemuksen lapsen asuinkunnan Kelan paikallistoimistoon sen selvittämiseksi, oliko edunjättäjä asunut Suomessa. Tällöin lapsella voi olla oikeus erotusetuuteen Kelasta.

Kela siirtää lapseneläkehakemuksen tiedot lomakkeelle E 203, lähettää sen ja lomakkeet E 205 FIN ja E 207 sen EU-maan yhdyslaitokselle, josta lapseneläke tulee ensisijaisesti maksettavaksi.

Lapseneläkehakemus ei ole lainkaan vireillä työeläkejärjestelmässä.

4.4.4

Lapsi asuu muussa EU-maassa, ensisijainen lapseneläke Suomesta

Jos edunjättäjä ei ollut työskennellyt lainkaan lapsen asuinmaassa, Suomen työeläkelaitokset ovat lapseneläkkeen ensisijaisia maksajia, jos

- edunjättäjä oli työskennellyt vain Suomessa tai
- edunjättäjä oli työskennellyt pisimpään Suomessa tai
- edunjättäjän pisin työskentelykausi on ollut yhtä pitkä kahdessa tai useammassa EU-maassa ja hän oli työskennellyt viimeksi Suomessa tai
- edunjättäjä on työskennellyt Suomen lisäksi vain sellaisessa EU-maassa, josta lapsella ei ole lapseneläkeoikeutta (Belgia, Ranska, Tanska; Englannissa puoliorpo ks. kohta 3.2).

Suomen eläkelaitokset ovat lapseneläkkeen ensisijaisia maksajia myös silloin, kun Suomessa työskennellyt edunjättäjä sai Suomesta eläkettä (työeläke tai kansaneläke), johon sisältyi lapsikorotus tai jos lapsesta maksettiin lapsilisää Suomessa, edellyttäen, että lapsesta ei maksettu näitä etuuksia asuinmaassaan (ks. kohta 3.2).

Näissä tilanteissa asuinmaan "käsitlevä" laitos välittää Suomeen hakemuksen E 203, jonka liitteenä ovat lomakkeet E 205 ja E 207. Asuinmaan laitoksen pitäisi toimittaa nämä lomakkeet Suomen yhdyslaitoksille. Eläketurvakeskus välittää lomakkeet kaikille tarvitseville Suomen työeläkelaitoksille.

Lakiosasto

30.6.1995

Edunjäittäjä työskennellyt vain Suomessa

Jos edunjäittäjä on työskennellyt vain Suomessa, eläke myönnetään puhtaana kansallisena eläkkeenä. Käsittelevän laitoksen toimenpiteet ovat samat kuin edellä.

Edunjäittäjä ei ole työskennellyt lapsen asuinmaassa

Jos edunjäittäjä on työskennellyt Suomen lisäksi myös muissa EU-maissa, mutta ei lapsen asuinmaassa, ja lapseneläkkeen ensisijainen maksaja on Suomi, Suomen teorettinen laitos käsittelee lapsen perhe-eläkehakemuksen kuten edellä on kerrottu.

Pohjoismaiden välillä käytetään "Pohjoismainen lomake, perhe-etuudet" -lomaketta Y5 erotusetuuden selvittämistä varten. Kela saa tiedon työeläkejärjestelmän lapseneläkkeestä eläketapahtumarekisteristä. Kela täyttää lomakkeen kohdan 4 työeläkejärjestelmän lapseneläkkeen, yleisen perhe-eläkkeen (PEL) ja lapsilisien osalta ja lähettää lomakkeen muuhun Pohjoismaahan. Näiden tietojen perusteella toinen Pohjoismaa laskee, jääkö sille erotusetuutta maksettavaksi.

Kela hoitaa ilmoitukset myös muihin kuin Pohjoismaihin esimerkiksi lomakkeella E 001.

4.4.5**Lapsi asuu muussa EU-maassa, mahdollinen erotusetuus Suomesta**

Jos edunsaajana oleva lapsi asuu muussa EU-maassa, lapseneläkkeen ensisijainen maksaja on lapsen asuimaan eläkelaitos, jos edunjäittäjä oli työskennellyt myös lapsen asuinmaassa ja lapsella on lapseneläkeoikeus tässä maassa. Tällöin Suomessa vireilletullut lapseneläkehakemus rauetetaan.

Suomesta voi kuitenkin näissä tilanteissa tulla maksettavaksi erotusetuutta.

Pohjoismaiden välillä käytetään Y5-lomaketta erotusetuuden selvittämiseen. Lapsen asuinmaa ilmoittaa lomakkeella perhe-etuudet, jotka ensisijaisesti vastuussa oleva maa maksaa, ja lähettää lomakkeen Kelalle. Kela lähettää lomakkeen Eläketurvakeskuksen välityksellä teorettiseen laitokseen, joka laskee teorettisen lapseneläkkeen määrän ja lähettää laskelmansa lomakkeen Y5 liitteenä Kelalle.

Kela laskee työeläkelaitoksen laskelman ja omien etuuksiensa perusteella, tuleeeko erotusetuutta maksettavaksi, ja lähettää lomakkeesta Y5 kopion Eläke-

Lakiosasto

30.6.1995

turvakeskukselle työeläkelaitoksille toimitettavaksi (erotusetuuden laskeminen ks. kohta 5.9). Jos erotusetuutta tulee maksettavaksi, lapseneläkehakemus viritetään työeläkejärjestelmässä uudelleen EU-hakemukseksi. Kela lähettää lomakkeen Y5 työeläkelaitokseen, vaikka erotusetuutta ei jäisikään maksettavaksi.

4.5

Leski- ja lapsi eläkkeenhakijoina

Kun sekä leski että lapsi hakevat perhe-eläkettä edunjättäjän jälkeen, joudutaan leskeneläkehakemusta ja lapseneläkehakemusta käsittelemään erillisinä erityisesti niissä tilanteissa, joissa lapseneläkkeen ensisijainen maksaja on muu maa kuin Suomi.

4.5.1

Leski ja lapsi asuvat Suomessa

Näissä tilanteissa käsittelevä laitos on Suomessa. Jos edunjäittäjä oli työskennellyt myös Suomessa, perhe-eläkehakemuksen käsittely etenee kuten kohdissa 4.3.3 ja 4.4.2 on kerrottu.

Jos edunjäittäjä ei ollut lainkaan työskennellyt Suomessa, perhe-eläkehakemus siirretään lesken asuinkunnan Kelan paikallistoimistoon sen selvittämiseksi, onko hakijoilla perhe-eläkeoikeutta edunjättäjän Suomessa asumisen perusteella. Kela välittää hakemukset liitteineen muihin EU-maihin. Näissä tilanteissa perhe-eläkehakemus ei ole lainkaan työeläkejärjestelmässä vireillä.

4.5.2

Leski ja lapsi asuvat muussa EU-maassa

Jos leski ja lapsi asuvat samassa EU-maassa, tämä maa välittää hakemukset liitteineen Eläketurvakeskukseen ja Kelaan kuten kohdissa 4.3.5 ja, jos edunjäittäjä oli työskennellyt myös lapsen asuinmaassa, kohdassa 4.4.6 on kerrottu. Tällöin lapsi voi saada Suomesta erotusetuutta.

Jos edunjäittäjä ei ollut työskennellyt lapsen asuinmaassa, hakemuksen käsittely lapsen osalta tapahtuu, kuten kohdassa 4.4.4 on kerrottu.

4.5.3

Leski asuu Suomessa, lapsi muussa EU-maassa

Lesken osalta käsittelevä laitos on Suomessa, lapsen osalta lapsen asuinmaassa. Näissä tilanteissa lesken- ja lapseneläkehakemuksia käsitellään kuten

Lakiosasto

30.6.1995

erillisiä eläkehakemuksia, leskeneläkehakemusta kohdan 4.3.3 ja lapseneläkehakemusta kohtien 4.4.4 tai 4.4.6 mukaisesti. Perhe-eläkkeen laskeminen ks. kohta 5.

4.5.4

Lapsi asuu Suomessa, leski muussa EU-maassa

Jos lapsi asuu Suomessa, lapseneläkehakemuksen käsittelevä laitos on Suomessa ja hakemusta käsitellään, kuten kohdissa 4.4.2 (työeläkeoikeus Suomesta) tai 4.4.3 (ei työeläkeoikeutta Suomesta, siirto Kelalle) on kerrottu.

Leskeneläkehakemus saapuu lesken asuinmaasta Eläketurvakeskukselle ja Kelalle ja hakemus käsitellään kuten kohdassa 4.3.5 (työeläkeoikeus Suomesta) tai 4.3.6 (ei eläkeoikeutta Suomesta) on kerrottu.

4.6

Eläkehakemuksen vireilletulopäivä

Vireilletulo

Eläkehakemus tulee vireille muissakin jäsenvaltioissa sinä päivänä, jona se jätettiin jonkin jäsenvaltion vakuutuslaitokselle. Tämä koskee myös niitä tilanteita, joissa tämä vakuutuslaitos toimittaa hakemuksen edelleen toimivaltaiselle laitokselle toiseen EU-maahan.

Vireilletulopäivällä on merkitystä eläkkeen takautuvan myöntämisen, mutta ei viivästyskorotuksen kannalta (ks. kohta 7.4).

Ennen 1.1.1994

Vaikka hakemus on tullut toisessa EU-maassa vireille ennen 1.1.1994, vireilletulopäiväksi merkitään 1.1.1994, jos hakemus toimitetaan Suomeen 31.12.1995 mennessä.

Jos tällainen hakemus välitetään Suomeen vasta 1.1.1996 tai sen jälkeen, vireilletulopäiväksi tulee hakemuksen Suomeen saapumispäivä (asetuksen 1408/71 artikla 94).

Jos Suomella on ollut sosiaaliturvasopimus sen EU-maan kanssa, jossa hakemus on tullut vireille, noudatetaan kuitenkin sosiaaliturvasopimuksen määräyksiä vireilletulosta ennen 1.1.1994. Näin ollen toisen maan vireilletulopäivä yleensä hyväksytään Suomessa. Pohjoismaat, Espanja ja Kreikka ovat kuitenkin poikkeusasemassa.

Pohjoismaat

Pohjoismaisessa sosiaaliturvasopimuksessa ei ole ollut säännöksiä vireilletulosta. Sen vuoksi ennen

Lakiosasto

30.6.1995

1.1.1994 vireille tulleisiin hakemuksiin noudatetaan asetuksen 1408/71 säännöksiä.

Jos vireilletulopäivä toisessa Pohjoismaassa on ennen 1.1.1994 ja hakemus välitetään Suomeen E-lomakkeella 31.12.1995 mennessä, vireilletulopäiväksi merkitään 1.1.1994. Jos tällainen hakemus välitetään Suomeen vasta 1.1.1996 tai sen jälkeen, vireilletulopäiväksi tulee hakemuksen Suomeen saapumispäivä.

Espanja ja Kreikka

Espanjan ja Kreikan sopimuksessa on rajoitus, että Suomea koskeva hakemus on pitänyt saapua Suomeen kuuden kuukauden kuluessa alkuperäisen hakemuksen tekopäivästä. Jos hakemus saapuu vasta tämän jälkeen, vireilletulopäivä on päivä, jona hakemus saapui Suomeen.

Vireilletulopäivän merkitseminen

Jos perhe-eläke myönnetään TEL:n 4 b §:n mukaan takautuvasti, se myönnetään vireilletulopäivää seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Jos ulkomailta Suomeen tullessa hakemuksessa ei ole vireilletulopäivää, Eläketurvakeskus merkitsee eläketapahtumarekisteriin ja hakemuksen yläosaan vireilletulopäiväksi hakemuksen allekirjoituspäivän. Jos sekin puuttuu, Eläketurvakeskus merkitsee vireilletulopäiväksi päivän, jona hakemus saapui Eläketurvakeskukseen. Jos eläkelaitos myöntää perhe-eläkkeen takautuvasti, se pyytää Eläketurvakeskusta selvittämään oikean vireilletulopäivän.

Ilmoitus vireilläolorekisteriin

Eläketurvakeskuksen rekisterit hyväksyvät vanhatkin vireilletulopäivät.

Jos hakemus on hylätty ennen 1.1.1994 ja muutoksenhakuelin myöhemmin myöntää eläkkeen, eläkelaitos ilmoittaa EU-vireilletulopäiväksi vanhan hakemuksen vireilletulopäivän.

Lakiosasto

30.6.1995

5

ELÄKKEEN LASKEMINEN

5.1

Johdanto

Perhe-eläke lasketaan EU-säännöksiä soveltaen aina, kun edunjättäjä oli työskennellyt Suomen lisäksi toisessa EU-maassa ja edunsaajat asuvat jossakin EU-maassa. Perhe-eläkkeen saamiseksi Suomesta edunsaajan täytyy täyttää Suomen työeläkelakien mukaiset perhe-eläkeoikeuden edellytykset (esimerkiksi lapseneläkkeessä alle 18-vuoden ikä).

Lesken ja lapsen perhe-eläkkeen määräytyminen poikkeaa toisistaan EU-säännöksiä sovellettaessa. Tämän vuoksi leskeneläkettä ja lapseneläkettä käsitellään aikaisempaa erillisimpinä. Leskelle myönnetään leskeneläke kaikista EU-maista, joissa edunjättäjä oli työskennellyt ja joissa leski täyttää perhe-eläkkeen saamisen edellytykset.

Lapseneläke sen sijaan myönnetään pääsääntöisesti vain yhdestä maasta siten, että edunjättäjän työskentely muissa EU-maissa otetaan eläkettä laskettaessa huomioon niin kuin hän olisi työskennellyt eläkkeen myöntävässä maassa.

Vaikka lesken- ja lapseneläkkeen määräytymiset poikkeavat toisistaan, perhe-eläkettä laskettaessa edunsaajina kuitenkin otetaan huomioon kaikki ne lapset, jotka ovat perhe-eläkkeen edunsaajia Suomen työeläkelakien mukaan siitä riippumatta, maksetaanko heille lapseneläkettä Suomesta vai ei. Esimerkiksi EU-maassa asuvan lesken, jolla on kaksi alaikäistä lasta, lesken-eläke on 5/12 edunjättäjän eläkkeestä, vaikka lapset saisivat lapseneläkkeen vain muusta maasta.

5.2

Miten EU-säännöt vaikuttavat perhe-eläkkeen laskentaan

Leskeneläke

Jos edunjättäjä oli työskennellyt Suomen lisäksi muussa EU-maassa, leskeneläke on laskettava kahdella eri tavalla: kansallisena (puhtaan kansallinen tai sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke) ja pro rata -eläkkeenä. Leskeneläkkeenä myönnetään näistä suurempi.

Lapseneläke

Lapseneläke on aina laskettava leskeneläkkeestä erillään kuitenkin niin, että yhteensovituksessa kaikkien edunsaajien eläkkeet otetaan huomioon (kohta 5.8). Lapseneläke lasketaan Suomessa joko ensisijaisena lapseneläkkeenä tai sitten erotusetuutena, jos lapseneläke lapsen asuinmaassa on pienempi

Lakiosasto

30.6.1995

kuin mikä eläkkeen määrä olisi Suomessa (kohta 5.9 Erotusetuus).

Ensisijaista lapseneläkettä laskettaessa edunjättäjän muiden EU-maiden vakuutuskaudet otetaan huomioon ikään kuin ne olisivat työskentelyä Suomessa.

Edunjättäjän eläke leskeneläkkeen "pohjana"

"Vanha pohja"

Jos edunjättäjä oli jo eläkkeellä, josta eläkepäätös on annettu ennen 1.1.1994, edunjättäjän eläkettä ei yleensä lasketa EU-säännösten mukaan uudelleen. Merkitystä ei ole sillä, oliko edunjättäjän eläke työkyvyttömyyseläke, vanhuuseläke vai työkyvyttömyyseläkkeenä alkanut eläke, joka oli muuttunut vanhuuseläkkeeksi. Tällöin leskeneläke määrätään siten kuin se olisi määrätty ennen 1.1.1994.

Edunjättäjän eläke on laskettava uudelleen, jos leski pyytää edunjättäjän eläkkeen tarkistamista EU-säännösten mukaiseksi.

Jos edunjättäjä sai jo kuollessaan EU-säännösten mukaan laskettua eläkettä, ei perhe-eläkkeen pohjaa lasketa uudelleen. Tällöin leskeneläke määrätään edunjättäjälle myönnetyn eläkkeen perusteella. Edunjättäjän kansallisen ja pro-rata -eläkkeen edullisuusvertailua ei enää tehdä uudelleen leskeneläkettä myönnettäessä.

Jos edunjättäjän eläkkeen tuleva aika on ositettu, mutta leskellä ei ole perhe-eläkeoikeutta toisesta Pohjoismaasta, edunjättäjän eläkkeen tuleva ajan ositus poistetaan. Leskeneläkkeen pohjana on silloin sellainen edunjättäjän eläke, jossa on osittamattoman tuleva aika. Perhe-eläkkeen pohja lasketaan siis tältä osin uudelleen.

Tulevan ajan ositusta ei kuitenkaan poisteta silloin, jos toisen Pohjoismaan leskeneläkkeen maksaminen lopetetaan esimerkiksi Suomen eläkesovitusta vastaavien sääntöjen perusteella.

"Uusi pohja"

Jollei edunjättäjä ollut kuollessaan eläkkeellä, edunjättäjän eläke lasketaan EU-säännösten mukaiseksi. Näiden säännösten mukaan voi edunjättäjän eläkkeeseen liittyä tuleva aika, vaikka siihen ei Suomen kansallisten säännösten perusteella enää liittyisi tulevaa aikaa (asetus 1408/71 liitemääräys VI).

Edellytyksenä tulevan ajan oikeuden syntymiselle asetuksen liitemääräyksen perustella on, että edunjättäjä oli tullut työkyvyttömäksi tai kuollut ollessaan EU-maassa työssä tai harjoittaessaan siellä

Lakiosasto

30.6.1995

yrittäjätoimintaa. Tuleva aika ei tällöin kuitenkaan vaikuta täysipainoisesti Suomen eläkkeen määrään, vaan ainoastaan siinä suhteessa kuin edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa.

Jos edunjättäjä on saanut työkyvyttömyyseläkettä muusta EU-maasta, mutta hänen työkyvyttömyyseläkehakemuksensa on hylätty Suomessa, Suomen perhe-eläkkeen perusteena oleva edunjättäjän eläke lasketaan siten kuin se olisi laskettu, jos edunjättäjä olisi tullut kuolinpäivänään työkyvyttömäksi.

Jos edunjättäjä oli saanut vuoden aikana ennen kuolinpäiväänsä sairausvakuutuspäivärahaa muusta EU-maasta tai jos hän kuoli vuoden sisällä työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta, Suomen perhe-eläkkeen pohja (edunjättäjän työkyvyttömyyseläke) lasketaan siten kuin edunjättäjä olisi tullut työkyvyttömäksi muun EU-maan eläketapahtumapäivänä (TEL:n 7 a §:n 1 momentti).

5.3

Sosiaaliturvasopimusten vaikutus perhe-eläkkeeseen

Asetuksen 1408/71 mukaan jäsenvaltiot voivat tehdä asetuksen periaatteen ja hengen mukaisia sosiaaliturvasopimuksia. Niitä sovelletaan, jos ne on ilmoitettu asetuksen liitteessä IV D.

Sosiaaliturvasopimuksen säännökset koskevat vain kansallisen lainsäädännön mukaisen eläkkeen laskemista. Ne eivät vaikuta EU-säännösten mukaisen teoreettisen eivätkä pro rata -eläkkeen laskemiseen.

Suomen ja EU-alueen ulkopuolisen maan välinen sosiaaliturvasopimus (esimerkiksi USA:n sopimus) voi myös vaikuttaa myönnettävän perhe-eläkkeen määrään. Tällaista sopimusta ei oteta huomioon asetuksen mukaisista kansallista eläkettä laskettaessa. Perhe-eläke kuitenkin myönnetään ko. sosiaaliturvasopimuksen mukaisena, jos se niin laskettuna on suurempi kuin asetuksen mukainen eläke. Tällöin lasketaan puhdas kansallinen eläke, Suomen ja USA:n sosiaaliturvasopimuksen mukainen eläke ja pro rata -eläke, ja näistä valitaan suurin.

Pohjoismaat

Uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus (jäljempänä pohjoismainen sopimus) tuli voimaan 1.1.1994 alkaen. Sopimus sisältää mm. säännökset siitä, miten tulevan ajan osuus eläkkeessä lasketaan silloin, kun edunjättäjällä on oikeus tulevaan aikaan vähintään kahdesta Pohjoismaasta (artikla 15). Säännöksen tarkoituksena on estää tulevan ajan päällekkäisyys eri Pohjoismaista.

Lakiosasto

30.6.1995

Jos edunjättäjän eläkkeeseen lasketaan tuleva aika kahdessa Pohjoismaassa, päällekkäinen kansallinen tuleva aika ositetaan pohjoismaisen sopimuksen 15 artiklan perusteella. Ositus tehdään kansalliseen tulevaan aikaan.

Saksa

Suomen ja Saksan välistä sosiaaliturvasopimusta ollaan uusimassa. Sopimukseen tulee pohjoismaisen sopimuksen 15 artiklaa vastaava säännös tulevan ajan osittamisesta. Ainoastaan Suomi osittaa kansallisen tulevan ajan. Saksa ei koskaan sovelle tätä säännöstä omaan eläkkeeseensä, koska Saksan puhdas kansallinen eläke sisältää tulevaa aikaa ainoastaan siinä suhteessa kuin edunjättäjällä oli vakuutuskausia Saksassa.

Itävalta

Itävallan sopimus tullaan uusimaan samaan tapaan kuin Saksan sopimus.

5.4

Eläkkeen laskemista varten tarvittavat tiedot

EU-säännösten mukaisen perhe-eläkkeen laskemiseksi tarvitaan tiedot

- edunjättäjän vakuutuskausista,
- edunjättäjän eläkkeen määrästä tai eläkkeen laskennallisesta määrästä,
- lesken vakuutuskausista ja
- lesken oman eläkkeen määrästä tai oman eläkkeen laskennallisesta määrästä.

Eläkesovitusta varten tarvittavat tiedot pyydetään hakemuksen käsittelyn yhteydessä, jos eläkesovitus tehdään vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Eläkesovitus voidaan tehdä esimerkiksi lomakkeen E 207 perusteella arvioitavien vakuutuskausien perusteella, vaikka viimeisiä vakuutuskausia ei heti saataisikaan.

5.5

Kansallisen leskeneläkkeen ja pro rata -leskeneläkkeen laskeminen

5.5.1

Kansallisen lain mukainen leskeneläke

Edunjättäjän eläke pohjana

Kansallisen lain mukainen leskeneläke määrätään edunjättäjän eläkkeestä, joka on laskettu Suomen eläkelakien piiriin kuuluvien työskentelyjaksojen

Lakiosasto

30.6.1995

(vakuutuskausien) perusteella. Kansallisen lain mukainen leskeneläke myönnetään joko puhtaan kansallisen tai sosiaaliturvasopimuksen mukaisesti tarkistettuna kansallisena eläkkeenä.

Puhdas kansallinen

a) Leskeneläke on **puhtaan kansallinen**, kun se on määrätty pelkästään edunjättäjän Suomen eläkelakien alaisen ansiotoiminnan ja kansallisen lainsäädännön perusteella.

Edunjättäjän kansallinen TEL-eläke lasketaan vertailua varten perusturvan suuruisena, koska edunjättäjän pro rata -eläkekin on TEL:n osalta perusturvan mukainen. TEL:n mukaisen lisäeläkkeen osuus lisätään leskeneläkkeeseen vasta vertailun jälkeen myönnettiinpä eläke sitten kansallisena tai pro rata -eläkkeenä.

Sen sijaan julkisen sektorin kansallinen leskeneläke lasketaan lisäeläketurvan mukaisena, jos siihen on oikeus kansallisen lainsäädännön mukaan.

Lesken osuus edunjättäjän eläkkeestä

Täysi yhteensovittamaton leskeneläke on lasten lukumäärästä riippuen 6/12 - 2/12 mukainen osuus edunjättäjän puhtaasta kansallisesta eläkkeestä. Murtolukuun, joka määrää leskeneläkkeen osuuden edunjättäjän eläkkeestä, vaikuttavat kaikki Suomen lainsäädännön mukaan edunsaajina olevat lapset, vaikka lapsille ei maksettaisikaan lapseneläkettä Suomesta.

Yhteensovitus

Perhe-eläke yhteensovitetaan yhtenä kokonaisuutena. Kaikkien edunsaajien eläkkeet ovat mukana yhteensovituksessa tehtiinpä se sitten kansalliseen tai teoreettiseen perhe-eläkkeeseen. Perhe-eläkkeen yhteismäärä on edunsaajien lukumäärästä riippuen 6/12 - 12/12 edunjättäjän eläkkeestä. Yhteensovituksen jälkeen perhe-eläke jaetaan edunsaajille yhteensovittamattomien eläkkeiden suhteessa.

Yhteensovituksen jälkeen leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus, jos eläkesovituussäännökset tulevat sovellettaviksi (kohta 5.5.3).

Sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen

b) Kansallisen leskeneläkkeen määräämisessä sovelletaan sosiaaliturvasopimuksen säännöksiä, jos sopimuksen soveltamisedellytykset ovat olemassa.

Tuleva aika otetaan huomioon aina kansallista eläkettä laskettaessa, jos kansallisen lainsäädännön perusteella on oikeus tulevaan aikaan. Tulevan ajan päällekkäisyys kahden Pohjoismaan leskeneläkkeessä estetään osittamalla kansallinen tuleva aika (pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen 15 artikla).

Lakiosasto

30.6.1995

Suomi soveltaa pohjoismaisen sopimuksen 15 artiklaa ja osittaa tulevan ajan silloin, kun edunjättäjällä on oikeus Suomen kansalliseen tulevaan aikaan ja toisesta Pohjoismaasta myönnettävään eläkkeeseen sisältyy tuleva aika joko asetuksen 1408/71 liitemääräys VI:n tai sen maan kansallisen lainsäädännön perusteella. Ainoastaan kansallinen tuleva aika ositetaan.

Ositettu tuleva aika saadaan siten, että osittamaton tuleva aika kerrotaan Suomen todellisten vakuutuskausien ja Pohjoismaiden yhteenlaskettujen todellisten vakuutuskausien suhteella. Pohjoismaiden vakuutuskausista otetaan huomioon ainoastaan niiden maiden vakuutuskaudet, joissa eläkkeeseen lasketaan tuleva aika eli Islannin, Ruotsin ja Norjan vakuutuskaudet.

Sosiaaliturvasopimuksen mukaisesti määrätystä edunjättäjän eläkkeestä lasketaan yhteensovittamaton leskeneläke. Sen jälkeen perhe-eläke yhteensoviteaan. Leskeneläke on yhteensovitetusta perhe-eläkkeestä se osa, mikä yhteensovittamaton leskeneläke on yhteensovittamattomasta perhe-eläkkeestä.

5.5.2

Pro rata -leskeneläke

Leskeneläkkeen perusteena oleva edunjättäjän teoreettinen eläke lasketaan kuten kansallinen eläke, mutta muissa EU-maissa tapahtunut työskentely rinnastetaan Suomessa tapahtuneeseen työskentelyyn.

Edunjättäjän teoreettiseen eläkkeeseen liitetään tuleva aika silloin, kun siihen on oikeus kansallisen lain mukaan. Vaikka edunjättäjän eläkkeeseen ei kansallisen lain perusteella enää voitaisikaan liittää tulevaa aikaa, oikeus tulevaan aikaan on EU-asetuksen 1408/71 liitemääräys VI:n perusteella, jos edunjättäjä on tullut työkyvyttömäksi tai kuollut ollessaan EU-maassa työssä tai harjoittaessaan siellä yrittäjätoimintaa.

Tästä edunjättäjän teoreettisesta eläkkeestä (vakuutuskaudet EU-maat/Suomi x kansalliset vapaakirjat + korotettu karttuma, työeläkelisä ja tuleva aika) lasketaan yhteensovittamaton lesken osuus. Sen jälkeen teoreettinen perhe-eläke yhteensovitetään. Tästä yhteensovitetusta perhe-eläkkeestä lasketaan lesken osuus.

Jos eläkesovituksen säännökset tulevat sovellettaviksi, eläkesovitus tehdään teoreettiseen yhteensovitettuun leskeneläkkeeseen. Lesken pro rata-eläke

Lakiosasto

30.6.1995

lasketaan tästä yhteensovitetusta, eläkesovitetusta teoreettisesta leskeneläkkeestä.

Suurempi myönnetään

Sen jälkeen kun on laskettu kansallinen leskeneläke ja lesken pro rata-eläke, näitä eläkkeitä verrataan keskenään. Näistä suurempi myönnetään leskeneläkkeenä.

5.5.3

Eläkesovitus

EU-säännöin laskettuun leskeneläkkeen suuruuteen vaikuttaa samoin kuin kansalliseen leskeneläkkeeseenkin ns. eläkesovitus. Eläkesovituksessa lesken omat työeläkkeet pienentävät täyttä leskeneläkettä.

Eläkesovitus tehdään

- heti leskeneläkkeen alkaessa, kun perhe-eläke myönnetään yli 65-vuotiaalle leskelle tai leskelle, joka on jo työeläkkeellä
- kun eläkesovittamatonta leskeneläkettä on ensin maksettu 6 kuukaudelta, jos leski on alle 65 vuotta eikä saa omaa työeläkettä
- kun nuorin edunjättäjän kuollessa kotona asunut lapsi täyttää 18 vuotta.

Lesken omina työeläkkeinä otetaan huomioon joko hänen sillä hetkellä saamansa eläkkeet, tai ne työkyvyttömyyseläkkeet, jotka leski saisi, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi puolisonsa kuolinhetkellä tai sinä päivänä, jona lapsi täytti 18 vuotta. Ulkomailta maksettavat eläkkeet tai lesken siellä ansaitsema eläketurva otetaan myös huomioon eläkesovitushetken indeksissä.

Eläkesovitusperuste on edunjättäjän työeläkkeiden yhteismäärän mukaan määritelty raja, johon lesken omia työeläkkeitä verrataan.

Eläkesovitusperuste on 3 821 mk/kk, jos edunjättäjän eläkkeet, myös ulkomaasta maksetut eläkkeet, ylittävät tämän määrän (TEL:n 8 d §:n 1 momentissa 348 mk ind. 142). Jos edunjättäjän eläkkeet ovat enintään 3 821 mk/kk, mutta yli 1 516 mk/kk (laissa 127,50 mk ind. 142), eläkesovitusperuste on eläkkeiden yhteismäärä. Jos eläkkeet ovat enintään 1 516 mk, eläkesovitusperuste on tämän suuruinen.

Jos lesken omat työeläkkeet ylittävät eläkesovitusperusteen, ylitteestä puolet vähennetään leskeneläkkeestä.

Lakiosasto

30.6.1995

Eläkesovitusperusteen määrääminen

Puhtaan kansallisen leskeneläkkeen eläkesovitusperuste määrätään edunjäntäjän Suomen eläkkeen tai eläkekertymän sekä edunjäntäjän ulkomailta (EU-maista tai muusta maasta) saaman eläkkeen tai sieltä ilmoitetun laskennallisen eläkkeen perusteella (koko-naistyöeläke). Jos ulkomailta ei saada laskennallista eläkettä (eläkearviota), eläkesovitusperuste määrätään edunjäntäjän teoreettisen eläkkeen perusteella.

Sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen leskeneläkkeen eläkesovitusperuste määrätään kuten edellä, mutta edunjäntäjän Suomen eläkkeenä tai eläkekertymänä otetaan huomioon sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke (eli tuleva aika ositetuna).

Teoreettisen leskeneläkkeen eläkesovitusperuste määrätään edunjäntäjän teoreettisen eläkkeen perusteella.

Lesken oma eläke eläkesovituksessa

Eläkesovituksessa otetaan huomioon lesken Suomesta saamien omien työeläkkeiden lisäksi myös lesken ulkomailta saama oma eläketulo.

Jos leski ei ole vielä eläkkeellä, eläkesovituksessa käytetään lesken omana eläkkeenä laskennallista eläkettä. Laskennallinen eläke määrätään työkyvyttömyyseläkkeenä, jonka leski saisi, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjäntäjän kuolinpäivänä (tai nuorimman lapsen 18-vuotispäivänä). Laskennallinen eläke määrätään myös lesken ulkomaan työskentelystä.

Eläkesovitusta varten tarvitaan tiedot lesken oman eläkkeen määrästä tai arvio eläkkeestä sellaisista EU-maista, joissa leski on työskennellyt tai joista hän saa eläkettä. Jos leski ei ole eläkkeellä, mutta hän on työskennellyt eri EU-maissa, riittää, että näistä maista saadaan lesken vakuutuskausitiedot ja eläkearvio.

Nämä tiedot pyytää Eläketurvakeskuksen kautta teoreettisen eläkkeen laskeva eläkelaitos. Saatuaan nämä tiedot teoreettinen eläkelaitos toimittaa jäljennökset seurannaislaitoksille.

Jos eläkesovitus tulee tehtäväksi vuoden kuluessa edunjäntäjän kuolemasta, lesken vakuutuskausi-, eläke- ja eläkearvotiedot pyydetään jo perhe-eläkehakemuksen yhteydessä.

Lesken omana eläkkeenä käytetään samaa markkamäärää sekä teoreettisen että kansallisen perhe-eläkkeen eläkesovituksessa.

Lakiosasto

30.6.1995

Lesken omana eläkkeenä otetaan eläkesovituksessa huomioon:

Jos leski on jo eläkkeellä, lesken sekä Suomesta että ulkomailta saamien eläkkeiden yhteismäärä.

Jos leski ei ole eläkkeellä,

- ja toisesta EU-maasta on saatu vakuutuskaudet ja eläkearvio, Suomen kansallisesta ja pro rata -eläkkeestä suuremman ja toisen EU-maan eläkearvion summa,
- ja toisesta maasta saadaan ainoastaan eläkearvio, mutta ei vakuutuskausia, eläkearvion ja leskelle lasketun kansallisen eläkkeen summa, (jos vakuutuskaudet saadaan myöhemmin, voidaan lesken eläkkeen eläkesovitus tehdä uudelleen kuten edellä; jos päätös on annettu lopullisena ja eläkkeen määrä nousee, oikaisu voidaan tehdä itseoikaisuna, ja jos eläke pienenee, asiavirheen korjaamisena tai purkuna)
- ja jos toisesta maasta ei saada eläkearviota, mutta kylläkin vakuutuskaudet, lesken teoreettinen eläke,
- ja jos esimerkiksi Saksasta saadaan lesken eläkearvio ja vakuutuskaudet, mutta Ranskasta ainoastaan eläkearvio, eläkearvioiden ja Suomen puhtaan kansallisen eläkkeen summa (pro rata -eläkettä ei saa laskea pelkien Saksan vakuutuskausien perusteella, koska Ranskan vakuutuskausien puuttuessa EU-työhistoria on vajaa ja näin ollen pro rata -eläke mitoituu väärin)
- ja jos muista EU-maista ei saada eläkearvioita eikä vakuutuskausia, mutta joko perhe-eläkehakemuksesta tai muista asiakirjoista käy ilmi lesken ulkomaan työskentelykaudet ja palkka, näiden tietojen perusteella Suomen lainsäädännön mukaan arvioitu eläke. Edellytyksenä kuitenkin on, että tiedot ovat luotettavia.

Jos lesken vakuutuskausitietoja (esim. ATP-pisteitä) ei saada eläketapahtumavuodelta tai sitä edeltäneeltä kalenterivuodelta, eläkesovitus tehdään niiden tietojen perusteella, jotka ovat käytettävissä. Päätöksestä tulee kuitenkin käydä ilmi, mitkä vuodet ovat lesken oman eläkkeen eläkearvion perusteena.

Lakiosasto

30.6.1995

Eläkesovitus ja puolitetun ylitteen jakaminen

Kun eläkesovitusperuste on määrätty (yleiskirje A 11/90, s 28), verrataan lesken omaa eläkettä tähän eläkesovitusperusteeseen. Sen jälkeen lesken oman eläkkeen ja eläkesovitusperusteen erotus, ylite, puolitetaan. Leskeneläkettä vähennetään tämän puolikkaan verran.

Kansallinen eläke Jos EU-leskeneläke määrätään kansallisena eläkkeenä, leskeneläkettä vähentävä ylitteen puolikas jaetaan toisen EU-maan laskennallisen leskeneläkkeen ja Suomen leskeneläkkeiden suhteessa (laskuesimerkki seuraavassa kappaleessa).

Jos leskeneläkettä myönnetään Suomessa sekä yksityisen että julkisen sektorin eläkelaitoksesta, myös toisen EU-maan leskeneläkkeen laskennallinen määrä otetaan huomioon, kun määrätään, kuinka paljon kutakin eri eläkejärjestelmästä myönnettyä leskeneläkettä vähennetään.

Ylitteen puolikas jaetaan eri eläkejärjestelmien kesken seuraavasti:

Ensin lasketaan EU-leskeneläkkeiden yhteismäärä: Suomen leskeneläkkeeseen (esim. VEL + TEL) lisätään laskennallinen toisen EU-maan leskeneläkkeen määrä, jona pidetään sitä osaa edunjäntäjän toisen EU-maan eläkkeestä, joka olisi lesken osuus siitä Suomen lainsäädännön mukaan laskettuna. (Esim. jos edunjäntäjän toisen EU-maan eläke on 500 mk ja leski on yksin edunsaajana, ylitteen puolikkaan jakamisessa huomioon otettava laskennallinen toisen EU-maan leskeneläkkeen määrä on 6/12 edunjäntäjän eläkkeestä eli 250 mk.)

Yksityisen sektorin kansallista leskeneläkettä vähennetään sillä suhteellisella osalla, joka yksityisen sektorin leskeneläke on kaikkien EU-maiden leskeneläkkeestä. (Esim. TEL 500, VEL 750 ja toinen EU-maa 250. Puolet ylitteestä on 500. TEL:n osuus on $500/1500 \times 500 = 166,67$. TEL-leskeneläke on 333,33 mk.)

Pro rata-eläke Kun lesken pro rata-eläkettä lasketaan, eläkesovitus tehdään teoreettiseen yhteensovitettuun leskeneläkkeeseen. Jos leskeneläkkeen määrää vähennetään eläkesovituksen vuoksi, vähennys tehdään teoreettiseen leskeneläkkeeseen. Tästä eläkkeestä lasketaan lesken pro rata -osuus. Koska ylitteen puolikas on vähennetty teoreettisesta leskeneläkkeestä, pro rata-eläke on jo eläkesovitettu.

Lakiosasto

30.6.1995

Jos teoreettinen eläkelaitos on myöntänyt leskeneläkkeen väliaikaisella päätöksellä, seurannaislaitos käyttää tätä määrää ylitteen jakamisessa.

Eläkesovitus alkueläkkeen jälkeen

Vaikka alkueläkettä laskettaessa olisi jo tehty leskeneläkkeen edullisuusvertailu, alkueläkkeen jälkeen tehtävän eläkesovituksen yhteydessä verrataan uudelleen kumpi kansallisesta ja pro rata -leskeneläkkeestä on edullisempi.

5.5.4

Seurannaislaitos ja yhteensovitus

Seurannaislaitos voi myöntää kansallisen vapaakirjaeläkkeen lopullisella päätöksellä ennen kuin EU-säännösten mukainen lopullinen eläkkeen määrä on selvinnyt. Vapaakirjaeläkettä ei tällöin yhteensoviteta. Tämä johtuu siitä, että teoreettinen eläkelaitos laskiessaan teoreettista eläkettä vähentää yhteensovituksen ylitteen ensisijaisesti tulevan ajan ja korotetun karttuman osuudesta. Siksi yhteensovitus ei yleensä vaikuta seurannaislaitoksen vapaakirjan määrään.

Jos EU-säännösten mukaisen eläkkeen määrän selvittyä vapaakirja olisi yhteensovitettava, yhteensovitus tehdään TEL:n 8 a §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti eläkkeen alkamisesta lukien.

Teoreettinen eläkelaitos ilmoittaa seurannaislaitokselle, kun vapaakirjaeläke on yhteensovitettava. Jos eläkkeen määrään kuitenkin tulisi vain vähäinen muutos, ei yhteensovitusta tarvitse tehdä.

Yhteensovitus

Jos pro rata-eläkettä määrättäessä teoreettisen eläkkeen yhteensovituksen ylitteen vähennykseen ei riitä tulevan ajan ja korotetun karttuman osuus, vapaakirjoihin kohdistuva ylitteen osa jaetaan vapaakirjojen määrien suhteessa.

Esim. seurannaislaitoksen yhteensovittamaton vapaakirja on 2 000 mk, jonka seurannaislaitos on myöntänyt heti lopullisella päätöksellä. Teoreettisen laitoksen vapaakirja on 3 000 mk. Eläkkeeseen tulee tulevan ajan osuutta 500 mk. Yhteensovituksen ylite on 1200 mk. Yhteensovitus vähentää vapaakirjoja 700 mk. Tämä jaetaan vapaakirjojen suhteessa ($2000/5000 \times 700 = 280$). Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovitusvähennykseksi tulee 280 mk. Seurannaislaitos antaa tarkistuspäätöksen ja korjaa vapaakirjaeläkkeensä 1 720 markan määräiseksi eläkkeen alkamisesta lukien.

Lakiosasto

30.6.1995

Jos teoreettinen laitos on antanut päätöksensä ennen seurannaislaitosta, eikä yhteensovitus vaikuta vapaakirjojen määrään, teoreettinen laitos ilmoittaa seurannaislaitokselle, että se voi myöntää vapaakirjansa yhteensovittamattomana.

Jos teoreettinen eläkelaitos myöntää eläkkeen sosiaaliturvasopimuksen mukaisena kansallisena (tuleva aika ositettuna), ja yhteensovituksen ylitteeseen riittää tuleva aika, ilmoittaa se seurannaislaitokselle, että seurannaislaitos voi myöntää vapaakirjansa yhteensovittamattomana.

Jos seurannaislaitos on jo myöntänyt yhteensovittamattoman vapaakirjansa lopullisella päätöksellä, ja teoreettisen laitoksen laskemassa sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovituksessa tuleva aika ei riitä ylitteen vähentämiseksi, vapaakirjoihin kohdistuva osa jaetaan vähennettäväksi eri eläkelaitosten vapaakirjoista niiden määrien suhteessa (kuten pro rata-eläkkeessä, vaikka myönnetty eläke on kansallinen).

Esimerkki 1

Esimerkki leskeneläkkeen laskemisesta, kun edunjättäjä ei ole ollut eläkkeellä. Edunjättäjä on työskennellyt viimeksi Suomessa ja edunsaajina ei ole lapsia.

Ruotsi	Suomi	tuleva aika	eläketa- pahtuma v.1994
108 kk	193 kk	201 kk	

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa yhteensä 193 kk (TEL-työsuhteenaikaa 174 kk ja työttömyysaikaa 19 kk).

Edunjättäjällä oli ollut työttömyysturvapäiviä 19 kk 3 pv. Työeläkekerroin on 0,037.

Ruotsin vakuutuskaudet ovat 108 kk.

EU-vakuutuskaudet yhteensä 301 kk.

Edunjättäjän Suomessa karttunut eläke on 1 548,29 mk/kk (vapaakirja). Karttuneeseen eläkkeeseen sisältyy työeläkelisä.

Viimeinen työsuhte on päättynyt 18.1.1994.

Viimeisen työsuhteen eläkepalkka on 5 496,43 mk/kk.

Edunjättäjän Ruotsin eläke on 418,97 mk/kk.

Lakiosasto

30.6.1995

Koska edunjättäjä on kuollut työsuhhteessa ollessaan, tulee Ruotsin perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen tuleva aika asetuksen 1401/71 liitemääräys VI perusteella. Kun Ruotsi myöntää tulevan ajan sisältävän perhe-eläkkeen, Suomi soveltaa pohjoismaisen sopimuksen 15 artiklaa. Kansallista eläkettä laskettaessa otetaan huomioon sosiaaliturvasopimuksen säännökset eli tuleva aika ositetaan.

Edunjättäjän sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke:

$$1\ 548,29 + \frac{193}{301} \times \frac{201}{1200} \times 1,5 \times 5\ 496,43 \times 1,037 = 2\ 466,53 \text{ mk}$$

Lesken sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke:

$$6/12 \times 2\ 466,53 = 1\ 233,27 \text{ mk/kk.}$$

Yhteensovitusperuste on 5 496,43 mk (indeksi 1688). Yhteensovitusraja on 1 648,93 mk. Yhteensovitus ei vaikuta leskeneläkkeeseen.

Eläkesovitus:

Eläkesovitus alkueläkkeen jälkeen

1) Kansallisen leskeneläkkeen eläkesovitusperuste määrätään edunjättäjän Suomen ja Ruotsin eläkkeiden perusteella. Edunjättäjän eläkkeet ovat yhteensä 2 885,50 mk.

Koska edunjättäjän eläkkeet ovat vähemmän kuin eläkesovitusperusteen yläraja 3 821,06 mk, mutta kuitenkin yli 1 515,63, joka on eläkesovitusperusteen alaraja, eläkesovitusperuste on edunjättäjän eläkkeiden yhteismäärä. Eläkesovitusperuste on 2 885,50 mk/kk.

2) Lesken oma eläke:

a) Lesken oma eläke Ruotsista:

Leski ei saa eläkettä Ruotsista, mutta hänen eläkkeensä määrä on arvioitu 1 704 markaksi kuukaudessa.

b) Lesken oman Suomen eläkkeen määrääminen:

Suomen eläkkeenä otetaan huomioon kansallisesta ja pro rata -eläkkeestä suurempi:

Lesken oma kansallinen eläke:

Ruotsi	Suomi LEL	tuleva aika
132 kk	199 kk	150 kk

Lakiosasto

30.6.1995

3) Ylite:

5 216,21 - 2 885,50 (eläkesovitusperuste) =
 2 330,71 mk. Tästä puolet on 1 165,36 mk. Se jaetaan
 Suomen ja Ruotsin leskeneläkkeiden suhteessa (kohta
 5.5.3 Eläkesovitus ja puolitetun ylitteen jakami-
 nen).

Kansallinen leskeneläke	1 233,27
Laskennallinen Ruotsin leskeneläke (6/12 x 418,97)	209,50
Yhteensä	1 442,77

1 233,27
 ----- x 1 165,36 = 996,14 mk
 1 442,77

Kansallinen lesken perhe-eläke 1 233,27 - 996,14 =
 237,13 mk/kk.

Pro rata -leskeneläkkeen laskeminen:

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

301	1,5 x 201 x 5496,43	
---	x 1 548,29 mk +	----- x 1.037 = 3846,77 mk
193		1200

Teoreettinen leskeneläke on edellisestä 6/12 eli
 1 923,39 mk/kk.

Yhteensovitusperuste on 5 496,43 mk. Yhteensovitus-
 raja on 1 648,93 mk. Se on myös teoreettisen lesken-
 eläkkeen määrä.

Teoreettisen leskeneläkkeen eläkesovitus:

1) Eläkesovitusperuste määrätään edunjättäjän teo-
 reettisen eläkkeen, 3 846,77 mk/kk, perusteella.
 Koska se on suurempi kuin eläkesovitusperusteen ylä-
 raja 3 821,06 mk, käytetään ylärajaa eläkesovituspe-
 rusteena.

2) Lesken oma eläke 5 216,21 mk/kk

3) Ylite:

5 216,21 - 3 821,06 = 1 395,15 mk. Tästä puolet on
 697,58 mk/kk.

Teoreettinen leskeneläke on 1 648,93 - 697,58 =
 951,35 mk.

Lakiosasto

30.6.1995

Pro rata -osuus teorettisesta leskeneläkkeestä
193
--- x 951,35 = 610 mk/kk.
301

Kansallinen leskeneläke on 237,13 mk/kk
Pro rata -leskeneläke on 610 mk/kk.
Suurempi eli pro rata -eläke 610 mk/kk myönnetään
leskeneläkkeenä.

**Teorettinen eläkelaitos välittää tiedot seurannais-
laitoksille.**

Esimerkki 2

Leskeneläkkeen laskeminen, kun edunjättäjä työsken-
nellyt viimeksi Ruotsissa ja edunsaajina ei ole lap-
sia.

Leski asuu Suomessa ja hän sai eläkettä Ruotsista.
Edunjättäjä ei saanut eläkettä Suomesta. Suomen
eläkkeen tuleva aika lasketaan kuolinpäivästä elä-
keikään.

Suomi	Ruotsi	tuleva aika	eläketa- pahtuma
40 kk	252	138	v.1994

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa 40 kk.
Suomen viimeisen työsuhteen eläkepalkka on 6840,11
mk. Korkein eläkepalkka on 7 500 mk.
Ruotsin vakuutuskausia oli 252.

Edunjättäjän Suomessa karttunut eläke on 416,73
mk/kk (vapaakirja). Tämä on myös edunjättäjän kan-
sallisen eläkkeen määrä.

Kansallinen leskeneläke: $6/12 \times 416,73 = 208,37$
mk/kk.

Edunjättäjä oli eläkkeellä Ruotsissa. Hänen eläk-
keensä määrä oli 2 335,34 mk/kk.

Eläkesovitus:

1) Kansallisen leskeneläkkeen eläkesovitusperuste
määrätään edunjättäjän Suomen ja Ruotsin eläkkeiden
perusteella. Edunjättäjän eläkkeet ovat yhteensä
2 752,07 mk/kk. Koska edunjättäjän eläkkeet ovat vä-
hemmän kuin eläkesovitusperusteen yläraja 3 821,06,
mutta kuitenkin yli 1 515,63 mk, joka on eläkesovi-
tusperusteen alaraja, eläkesovitusperuste on edun-
jättäjän eläkkeiden yhteismäärä. Eläkesovitusperuste
on 2 752,07 mk/kk.

Lakiosasto

30.6.1995

2) Lesken oma eläke:

Leski on työskennellyt ainoastaan Ruotsissa. Hänen sieltä saamansa oma eläke on 4 336,19 mk/kk.

3) Ylite:

4 336,19 - 2 752,07 = 1 584,12 mk. Tästä puolet on 792,06 mk. Se jaetaan Suomen ja Ruotsin leskeneläkkeiden suhteessa. (Jakaja saadaan lisäämällä Suomen leskeneläkkeeseen 6/12 edunjättäjän Ruotsin eläkkeestä.)

208,37
 ----- x 792,06 = 119,94 mk
 1 376,04

Kansallinen leskeneläke on 208,37 - 119,94 =
 88,43 mk/kk.

Pro rata -leskeneläkkeen laskeminen:

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

292   1,5 x 138 x 6 840,11
 --- x 416,73 + ----- = 4 222,05 mk/kk
 40   1200

Teoreettinen leskeneläke on 6/12 edellisestä eli 2 111,03 mk/kk. Yhteensovitusraja on 2 250 mk. Yhteensovitus ei tässä vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Teoreettisen leskeneläkkeen eläkesovitus:

1) Eläkesovitusperuste määrätään edunjättäjän teoreettisen eläkkeen, 4 222,05 mk/kk, perusteella. Koska se on suurempi kuin eläkesovitusperusteen yläraja 3821,06 mk/kk, käytetään ylärajaa eläkesovitusperusteena.

2) Lesken oma eläke on 4 336,19 mk/kk.

3) Ylite: 4 336,19 - 3 821,06 = 515,13 mk/kk. Tästä puolet on 257,57 mk/kk.

Teoreettinen leskeneläke 2 111,03 - 257,57 =
 1 853,44 mk/kk.

Pro rata -osuus teoreettisesta leskeneläkkeestä:

40
 --- x 1 853,46 = 253,90 mk/kk.
 292

Lakiosasto

30.6.1995

Kansallinen leskeneläke on 88,43 mk/kk.
Lesken pro rata -eläke on 253,90 mk/kk.
Leskeneläkkeenä maksetaan suurempi eli 253,90 mk/kk.

5.6

Eläkkeen myöntävä eläkelaitos

EU-eläkehakemuksen käsittelee ja eläkkeen myöntää se eläkelaitos, joka olisi myöntänyt eläkkeen kansallisen lainsäädännönkin mukaan. Yksityisen sektorin eläkkeen myöntää ja maksaa viimeinen eläkelaitos. Julkisen sektorin eläkelaitokset myöntävät omat eläkkeensä.

Vaikka yksityisen ja julkisen sektorin eläkelaitokset myöntävät omat eläkkeensä, teoreettisen ja pro rata -eläkkeen laskee se eläkelaitos, joka on vakuuttanut sen työsuhteen, johon joko kansallisen tai pro rata -eläkkeen tuleva aika liitetään. Tuleva aika liitetään viimeiseen työsuhteeseen samojen sääntöjen mukaan kuin puhtaan kansalliseen eläkkeeseen (eli "uimissääntöä" sovelletaan).

Jos eläke myönnetään yksityiseltä sektorilta vapaakirjaeläkkeenä, sen myöntää ja maksaa se eläkelaitos, joka on vakuuttanut henkilön viimeisen Suomen työsuhteen. Julkisen sektorin vapaakirjan myöntää julkisen sektorin eläkelaitos.

Jos yksityisen ja julkisen sektorin työsuhteet ovat rinnakkaisia, teoreettinen laitos on se eläkelaitos, joka on vakuuttanut sen työsuhteen, josta edunjättäjä on saanut pääasiallisen toimeentulonsa. Eläkelaitokset voivat sopia asiasta toisinkin.

5.7

Ei EU-perhe-eläke

Jos ainoastaan leski on työskennellyt ulkomailla, kysymyksessä ei ole EU-hakemus. Perhe-eläkehakemus on kansallinen ja se myös käsitellään pelkästään kansallisena. Eläkelaitos pyytää kuitenkin toisesta EU-maasta lesken vakuutuskaudet, tiedot lesken omasta eläkkeestä tai lesken oman eläkkeen eläkearvion kansallisen leskeneläkkeen eläkesovitusta varten.

Jos leski ei ole eläkkeellä, lesken oma laskennallinen eläke määrätään kansallisena ja pro rata -eläkkeenä ja näistä lesken omaksi kansalliseksi eläkkeeksi valitaan suurempi. Näin menetellään sen vuoksi, että lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon eläke, jonka leski saisi, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona lapsi täytti 18 vuotta.

Lakiosasto

30.6.1995

5.8

Lesken ja lapsen eläkkeen määräytyminen

Perhe-eläkkeen lapseneläkkeen myöntää ja maksaa yleensä lapsen asuinmaan viimeinen eläkelaitos. Edellytyksenä teoreettisen lapseneläkkeen myöntämiseen lapsen asuinmaasta on, että edunjättäjä on työskennellyt siellä (ks. kohta 3.2).

Jos edunjättäjä on työskennellyt sekä yksityiselle että julkiselle työnantajalle, lapseneläkkeen laskee teorettinen eläkelaitos, mutta seurannaislaitos (vapaakirjalaitos) kuitenkin myöntää ja maksaa oman osuutensa lapseneläkkeestä.

Lapseneläke lasketaan teoreettisena eläkkeenä silloinkin, kun edunjättäjän eläkkeeseen ei liity tulevaa aikaa mistään maasta.

Toisen EU-maan vakuutuskausiin perustuva eläkkeen osa on sen eläkelain mukaista eläkettä, mihin tuleva aika on liitetty. Jos tulevaa aikaa ei tule otettavaksi huomioon, on tämä osa sen eläkelain mukaista eläkettä, jonka mukaan edunjättäjä on viimeksi ollut vakuutettuna Suomessa.

Seurannaislaitos voi myöntää yhteensovittamattoman vapaakirjaeläkkeen lopullisella päätöksellä ennen kuin asetuksen mukainen teoreettisen lapseneläkkeen määrä on selvinnyt.

Kun teorettinen eläkelaitos on laskenut lopullisen lapseneläkkeen määrän ja yhteensovitus vaikuttaa seurannaislaitoksen vapaakirjaeläkkeen määrään, teorettinen laitos ilmoittaa siitä seurannaislaitokselle (kts kohta 5.5.4).

Lapseneläkkeen pohja

Vaikka edunjättäjä olisi ollut eläkkeellä, lapseneläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke lasketaan aina uudelleen, koska lapseneläke lasketaan aina teoreettisena eläkkeenä.

Lasten lukumäärä

Vaikka lapseneläkettä ei myönnettäisikään Suomesta, vaan toisesta EU-maasta, lasten lukumäärä vaikuttaa siihen murtolukuun, joka määrää leskeneläkkeen ja lapseneläkkeiden osuuden edunjättäjän eläkkeestä, jos lapsella Suomen lainsäädännön mukaan olisi oikeus lapseneläkkeeseen.

Asuinmaa myöntää lapseneläke teoreettisen eläkkeen suuruisena. Suomessa lapseneläkkeiden yhteismäärä on Suomen lainsäädännön mukainen määräraosa edunjättäjän teoreettisesta eläkkeestä. Yhteismäärän suuruuden ratkaisee pelkästään lasten luku.

Lakiosasto

30.6.1995

Lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan lasten kesken ja kullekin lapselle maksetaan hänen oma osuutensa. Esim. jos edunjättäjältä jäi kolme lasta, olisi lasteneläkkeiden yhteismäärä 9/12 edunjättäjän teoreettisesta eläkkeestä ja yhden lapsen osuus 1/3 tästä eli yhden lapsen osuus on 3/12 edunjättäjän teoreettisesta eläkkeestä. Näin siitä huolimatta, vaikka joku lapsista asuisi ulkomailla eikä sen vuoksi saisi eläkettä Suomesta.

Yhteensovitus

Perhe-eläke yhteensovitetään yhtenä kokonaisuutena. Näin ollen kaikkien edunsaajien eläkkeet ovat mukana yhteensovituksessa tehtiinpä se sitten kansalliseen tai teoreettiseen perhe-eläkkeeseen. Kaikki edunsaajat otetaan huomioon mm. PEL:n mukaista vähennystä laskettaessa. Vaikka edunsaajana oleva lapsi asuisi muussa EU-maassa, hänenkin osaltaan tehdään PEL-vähennys.

Teoreettisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin kansallisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja.

Perhe-eläke yhteensä

----- x 60 % x yht.sovperuste - YPEL
Edunjättäjän eläke

PEL vähennetään, jos edunsaajana on lapsi/lapsia, tai leski ja lapsi/lapsia.

Lesken osuus yhteensovitetusta teoreettisesta perhe-eläkkeestä saadaan seuraavasti:

Yhteensovittamaton teoreettinen
leskeneläke

----- x yhteensovitettu
Yhteensovittamaton teoreettinen teoreettinen
perhe-eläke perhe-eläke

Lapsen osuus yhteensovitetusta teoreettisesta perhe-eläkkeestä saadaan seuraavasti:

Yhteensovittamaton teoreettinen
lapseneläke

----- x yhteensovitettu
yhteensovittamaton teoreettinen teoreettinen
perhe-eläke. perhe-eläke

Suomessa asuvalle lapselle maksetaan edunjättäjän teoreettisen eläkkeen perusteella laskettu yhteensovitettu lapseneläke.

Täysorvon lisä

Täysorvon lisä on 2/12 edunjättäjän eläkkeestä. Yhteensovitettu täysorvon lisä saadaan siten, että

Lakiosasto

30.6.1995

täysorvon lisän sisältävästä yhteensovitetusta perhe-eläkkeestä vähennetään täysorvon lisättä yhteensovitettu perhe-eläke. Yhteensovitettu täysorvon lisä saa olla korkeintaan 2/12 edunjättäjän yhteensovittamattomasta eläkkeestä.

5.9

Erotusetuus

Jos toisen EU-maan orvolle myönnettävien etuuksien summa on suurempi kuin lapsen asuinmaasta myönnettyt orvonetuudet yhteensä, toinen EU-maa maksaa lapselle näiden etuuksien erotuksen.

Lapselle maksettavien etuuksien yhteismäärää laskettaessa Suomessa otetaan huomioon:

- työeläkelakien mukainen lapseneläke
- PEL:n mukainen lapseneläke perusmääräisenä keskimääräinen
- lapsilisä.

Jos lapsi siis saa toisesta EU-maasta lapseneläkettä, Suomen myöntämä erotusetuus on niiden etuuksien, joihin lapsella olisi oikeus Suomesta, ja lapsen asuinmaan myöntämien etuuksien erotus.

Suomen erotusetuutta laskettaessa työeläkelakien mukaisen lapseneläke määrätään teoreettisena eläkkeenä ottaen huomioon edunjättäjän muiden EU-maiden vakuutuskaudet ikään kuin ne olisivat työskentelyä Suomessa. Myös yhteensovitussäännökset on otettava huomioon.

Kela laskee erotusetuuden määrän saatuaan teoreettiselta laitokselta työeläkejärjestelmän lasteneläkkeiden määrät ja lähettää laskelman Eläketurvakeskuksen vahvistettavaksi.

Erotusetuus jaetaan Kelan myöntämien etuuksien ja työeläkejärjestelmän lapseneläkkeen suhteessa näiden järjestelmien maksettavaksi. Työeläkejärjestelmän osuus erotusetuudesta jaetaan vielä julkisen ja yksityisen puolen osuuksiin.

Lapsen olosuhteiden muutokset voivat johtaa orvonetuuksien määrän ja maksajavaltion tarkistamiseen (ks. kohta 8.1).

Jos lapseneläkkeen maksaminen lakkaa toisesta EU-maasta ja jos lapselle syntyy tällöin oikeus lapseneläkkeeseen Suomesta, Suomen eläkelaitos myöntää lapselle teoreettisen yhteensovitetun lapseneläkkeen ja maksaa sitä lapselle toiseen EU-maahan.

Lakiosasto

30.6.1995

Suomen eläkelaitos myöntää lapselle puhtaan kansallisen lapseneläkkeen sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 18 vuotta, jos edunjättäjän työsuhteen lisäetuun on sisältynyt lapseneläkkeen pääteian muuttaminen esimerkiksi 21 vuodeksi.

Eläkesovitus

Eläkesovitus tehdään viimeistään silloin, kun nuorin edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa edunjättäjän kuolinhetkellä asunut lapsi täyttää 18 vuotta. Eläkesovitusajankohta on lapsen 18-vuotispäivä, vaikka lapsi olisi myöhemmin muuttanut asumaan ulkomaille, jos hänellä edelleenkin on oikeus lapseneläkkeeseen.

Sen sijaan lapsi, jolla on oikeus lapseneläkkeeseen, mutta joka ei ole asunut lesken ja edunjättäjän kanssa samassa taloudessa edunjättäjän kuollessa, ei siirrä eläkesovituksen ajankohtaa, vaan eläkesovitus tehdään alkueläkkeen jälkeen. Vaikka lapsi muuttaisi myöhemmin asumaan lesken kanssa, eläkesovitusajankohta ei siirry.

Esimerkki 3

Leskeneläke ja lapseneläke, kun toinen lapsista asuu Ruotsissa.

Ruotsi	Suomi	tuleva aika	eläketa- pahtuma v.1994
108 kk	193 kk	201 kk	

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa yhteensä 193 kk (TEL-työsuhdeaikaa 174 kk ja työttömyysaikaa 19 kk).

Edunjättäjällä oli ollut työttömyysturvapäiviä 19 kk 3 pv. Työeläkekerroin on 0,037.

Edunjättäjän puhdas kansallinen tulevan ajan eläkkeen ja työeläkelisän sisältävä eläke on 2 980,37 mk/kk.

Ruotsin vakuutuskaudet ovat 108 kk.
EU-vakuutuskaudet yhteensä 301 kk.

Edunjättäjän Suomessa karttunut eläke on 1 548,29 mk/kk (vapaakirja). Karttuneeseen eläkkeeseen sisältyy työeläkelisä.

Viimeinen työsuhte on päättynyt 18.1.1994.
Viimeisen työsuhteen eläkepalkka on 5 496,43 mk/kk.
Edunjättäjän korkein yli vuoden kestäneen TEL-työsuhteen eläkepalkka on ollut 6 668 mk/kk.
Edunjättäjän Ruotsin eläke on 418,97 mk/kk.

Lakiosasto

30.6.1995

Koska edunjättäjä on kuollut työsuhteessa ollessaan, tulee Ruotsin perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen tuleva aika asetuksen 1401/71 liitemääräys VI:n perusteella.

Kun Ruotsi myöntää tuleva ajan sisältävän perhe-eläkkeen, Suomi soveltaa pohjoismaisen sopimuksen 15 artiklaa. Kansallista eläkettä laskettaessa otetaan huomioon sosiaaliturvasopimuksen säännökset eli tuleva aika ositetaan.

Edunjättäjän sosiaaliturvasopimuksen mukainen **kansallinen** eläke:

$$1\ 548,29 + \frac{193}{301} \times \frac{201 \times 1,5 \times 5\ 496,43}{1200} \times 1.037 = 2\ 466,53 \text{ mk}$$

Edunjättäjän sosiaaliturvasopimuksen mukainen **kansallinen** eläke on 2 466,53 mk.

Kun perheessä on 2 lasta, lesken eläke on 5/12 edunjättäjän eläkkeestä.

Yhteensovittamaton sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke on $5/12 \times 2\ 466,53 = 1\ 027,72$ mk/kk.

Yhteensovitus: Kansallisen eläkkeen yhteensovitusrajaa laskettaessa YPEL-vähennyksenä otetaan huomioon PEL-leskeneläkkeen pohjaosa (tässä 437 mk) ja PEL-lapseneläkkeen perusmäärä (tässä: 257 + 257, koska edunsaajana on kaksi lasta).

Yhteensovitusperuste 6 668 mk/kk (korkein palkka)

$$\begin{array}{l} 2466,53 \\ (-\text{-----}) \times 60 \% \times 6\ 668 - 437 - 257 - 257 = 3049,80 \text{ mk} \\ 2466,53 \end{array}$$

Kaikkien edunsaajien yhteinen perhe-eläke on pienempi kuin yhteensovitusraja. Näin ollen yhteensovitus ei vaikuta kansalliseen leskeneläkkeeseen.

Pro rata -leskeneläkkeen ja lapseneläkkeen laskeminen:

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

$$\begin{array}{l} 301 \\ \text{---} \times 1\ 548,29 \text{ mk} + \frac{1,5 \times 201 \times 5\ 496,43}{1200} \times 1.037 = 3846,77 \text{ mk} \\ 193 \end{array}$$

Lakiosasto

30.6.1995

Edunjättäjän teorettinen eläke on 3 846,77 mk.
 Lesken osuus edellisestä on 5/12 eli 1 602,79 mk.
 Lasten osuus edellisestä on 7/12 eli 2 243,95 mk/kk.

Teoreettisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin kansallisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja:

Yhteensovitusraja on 3 049,80 mk/kk

Lesken osuus yhteensovitetusta teoreettisesta perhe-eläkkeestä on:

1602,79

----- x 3 049,80 = 1 270,73 mk

3846,77

Pro rata -leskeneläke on edellisestä on 193/301 eli 814,78 mk/kk.

Leskeneläke myönnetään kansallisena 1 027,72 mk/kk, koska se on suurempi.

Lasten osuus yhteensovitetusta teoreettisesta perhe-eläkkeestä:

2243,95

----- x 3 049,80 = 1779,05 mk/kk

3846,77

Suomessa asuvan lapsen teorettinen eläke on 889,53 mk/kk.

Lapseneläke myönnetään teoreettisena eläkkeenä eli 889,53 markan suuruisena.

Esimerkki 4

Suomessa asuvan lapsen lapseneläkkeen laskeminen.

Ruotsi	KVTEL	TEL	tuleva aika	eläketa- pahtuma v.1994
60 kk	161 kk	120 kk	180	
	2 012,50	1 650,00	2 475,00	
	ep. 10 000 mk	ep 11 000 mk		

Edunjättäjän TEL-vapaakirja 1 650,00 mk/kk
 Työsuhteen eläkepalkka 11 000 mk/kk.

Vapaakirjat yhteensä 3 662,50 mk/kk
 EU-kuukausia on 341.

Edunjättäjän KVTEL-vapaakirja 2 012,50 mk/kk.

Lakiosasto

30.6.1995

Lapsen kansallinen eläke:

	edunjättäjän eläke	lapseneläke
KVTEL	2 012,50	670,83
TEL	4 125,00	1 375,00
Yht.	6 137,50	2 045,83

Seurannaislaitos myöntää vapaakirjan heti yhteensovittamattoman kansallisen vapaakirjalapseneläkkeen suuruisena.

KVTEL:n mukainen lapseneläke on 670,83 mk/kk.

Teoreettinen lapseneläke:

Edunjättäjän EU-vakuutuskaudet yhteensä 341 kk.
Vapaakirjat yhteensä 3 662,50 mk/kk.

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

$$\begin{array}{r}
 341 \\
 \text{---} \times 3\,662,50 + \frac{1,5 \times 180 \times 11\,000}{1200} = 6\,919,53 \text{ mk} \\
 281
 \end{array}$$

$$(4\,444,53 + 2\,475,00 = 6\,919,53)$$

	edunjättäjän eläke	lapseneläke
KVTEL	2 012,50	670,83
TEL	4 907,03	1 635,68
Yht	6 919,53	2 306,51

Tulevan ajan osuus edellisestä:

$$2\,475,00 \quad 825,00$$

Teoreettisen lapseneläkkeen yhteensovitus:

$$\begin{array}{r}
 (670,83 + 1\,635,68) \\
 \text{-----} \times 0,60 \times 11\,000 - 257 = 1\,943,00 \\
 (2\,012,50 + 4\,907,03)
 \end{array}$$

$$\text{Ylite } 2\,306,51 - 1\,943 = 363,51$$

Tulevan ajan osuus 825 mk on suurempi kuin ylite 363,51 mk, joten seurannaislaitoksen ei tarvitse yhteensovittaa vapaakirjaeläkettään.

TEL:n osuus lapseneläkkeestä:

$$1\,943,00 - 670,83 = 1\,272,17 \text{ mk/kk}$$

Teoreettinen lapseneläke yhteensä 1 943 mk/kk.

Lakiosasto

30.6.1995

6

ELÄKEPÄÄTÖS JA MUUTOKSENHAKU

Työeläkejärjestelmässä teoreettinen eläkelaitos laskee perhe-eläkkeen määrän ottaen huomioon muiden EU-maiden vakuutuskaudet. Kuitenkin sekä yksityisen että julkisen sektorin eläkelaitos antaa oman päätöksensä erikseen.

6.1

Eläkkeen maksaminen väliaikaisesti

Hakijan asuinmaan eläkelaitos myöntää hakijalle väliaikaisella päätöksellä sellaisen eläkkeen, johon hänellä on oikeus ilman muiden EU-maiden vakuutuskausia, ja alkaa maksaa sitä välittömästi (täytäntöönpanoasetuksen 574/72 artiklan 45). Hakija ei voi hakea muutosta väliaikaiseen päätökseen.

Väliaikaisen päätöksen tarkoituksena on turvata se, että edunsaaja saa heti eläkettä ainakin asuinmaastaan.

6.1.1

Väliaikainen päätös leskeneläkkeestä

Jos leskellä on oikeus Suomen lainsäädännön mukaiseen leskeneläkkeeseen, teoreettinen eläkelaitos myöntää leskeneläkkeen puhtaan kansallisena väliaikaisella päätöksellä ja ilmoittaa siitä eläketapahtumailmoituksella Eläketurvakeskukselle. UM-jaosto saa tiedon väliaikaisen eläkkeen myöntämisestä Eläketurvakeskuksen eläketapahtumatiedoksiotteella ("porkkanalla") ja välittää tiedon lomakkeella E 001 toiseen EU-maahan.

Vakuutuskausien saaminen muista EU-maista voi kestää melko pitkään. Eläkelaitos voi ottaa jo väliaikaisessa päätöksessään huomioon muun EU-maan vakuutuskaudet arvioimalla ne hakemustietojen perusteella.

Käsittelyvä laitos ulkomailla

Toisen EU-maan laitos alkaa maksaa leskeneläkettä väliaikaisesti, jos oikeus sen lainsäädännön mukaiseen leskeneläkkeeseen syntyy. Jos oikeutta leskeneläkkeeseen ei ole, lesken asuinmaan laitoksen pitäisi heti ilmoittaa siitä hakemuksen yhteydessä ja kehottaa Suomen eläkelaitosta maksamaan eläkettä väliaikaisesti.

Vaikka toisen EU-maan laitos alkaa maksaa leskeneläkettä väliaikaisesti, Suomen työeläkelaitoksetkin

Lakiosasto

30.6.1995

voivat halutessaan ryhtyä maksamaan vapaakirjaan perustuvaa leskeneläkettä väliaikaisella päätöksellä ennen kuin asetuksen mukaisen eläkkeen lopullinen määrä on selvillä.

6.1.2

Väliaikainen päätös lapseneläkkeestä

Jos Suomi on lapseneläkkeen ensisijainen maksaja, teorettinen eläkelaitos myöntää lapseneläkkeen puhtaasti kansallisena väliaikaisella päätöksellä ja alkaa maksaa lapseneläkettä välittömästi. Väliaikaisessa päätöksessä voidaan ottaa huomioon myös tiedossa olevat muun EU-maan vakuutuskaudet.

Kela antaa heti lopullisen päätöksen PEL:n mukaisen lapseneläkkeen perusmäärästä, mutta ratkaisee PEL-täydennysmäärän vasta sen jälkeen kun työeläkelaitoksen myöntämän teorettisen lapseneläkkeen lopullinen määrä on selvillä.

Väliaikaisen eläkkeen myöntämisestä ilmoitetaan Eläketurvakeskukselle eläketapahtumailmoituksella.

6.1.3

Väliaikainen päätös lesken- ja lapseneläkkeestä

Leski ja lapsi asuvat Suomessa

Jos leski ja lapsi ovat perhe-eläkkeen edunsaajina ja lapseneläkeoikeus on ensisijaisesti Suomesta, teorettinen laitos myöntää lesken- ja lapseneläkkeen puhtaasti kansallisena väliaikaisella päätöksellä. Eläkelaitos maksaa molempia eläkkeitä, kunnes muista EU-maista on saatu vakuutuskausitiedot lesken pro rata -eläkkeen ja lapsen teorettisen eläkkeen laskemista varten.

Lesken- ja lapseneläke voidaan myöntää samalla väliaikaisella päätöksellä, mutta laskemat eläkkeiden määrästä on kuitenkin syytä tehdä erikseen.

Leski ja lapsi asuvat ulkomailla

Eläkelaitos voi maksaa väliaikaisella päätöksellä leskeneläkettä jo ennen ulkomaan vakuutuskausitodistusten saapumista. Sen sijaan lapseneläkettä ei voida myöntää väliaikaisella päätöksellä, jos lapseneläkkeen ensisijainen maksaja on lapsen asuinmaa. Leskeneläkkeen väliaikaisessa päätöksessä todetaan, että lapsen oikeus Suomen lapseneläkkeeseen voidaan selvittää vasta, kun eläkelaitos on saanut muun EU-maan vakuutuskausitiedot.

Lakiosasto

30.6.1995

Lapseneläkettä voidaan alkaa maksaa vasta sen jälkeen kun tiedetään, että Suomi on lapseneläkkeen ensisijainen maksaja. Tämä voidaan päätellä jo hakeustietojen perusteella, eli vakuutuskausitodistuksia ei välttämättä tarvitse odottaa. Tällöin eläkelaitos voi väliaikaisella päätöksellä myöntää lesken- ja lapseneläkkeen puhtaan kansallisena tai ottaen huomioon tiedossa olevat vakuutuskaudet ja maksaa eläkettä, kunnes lopulliset vakuutuskausitiedot muista EU-maista ovat saapuneet.

Samoin menetellään, vaikka leski asuisi Suomessa, mutta lapsi muussa EU-maassa.

Lapsi asuu Suomessa, leski muussa EU-maassa

Jos lapsi asuu Suomessa ja Suomi on lapseneläkkeen ensisijainen maksaja, lapseneläke ja leskeneläke voidaan myöntää väliaikaisella päätöksellä, kunnes lopulliset vakuutuskausitiedot muista maista ovat saapuneet.

6.1.4

Väliaikaisen eläkepäätöksen antaminen tiedoksi

Työeläkelaitos, joka antaa hakijalle väliaikaisen päätöksen, ilmoittaa päätöksestä Eläketurvakeskuskelle eläketapahtumailmoituksena normaaliin tapaan. Käsittelyvä laitos välittää tiedon eläkkeen väliaikaisesta maksamisesta edelleen muihin EU-maihin. Väliaikaiseen päätökseen ei voi hakea muutosta. Jos käsittelyvä laitos on Kela, Eläketurvakeskus ilmoittaa tiedon edelleen Kelalle.

6.2

Lopullinen päätös leskeneläkkeestä

Kun kaikki leskeneläkkeen määrään vaikuttavat tiedot on saatu, eläkelaitos antaa siitä lopullisen päätöksen. Päätöksessä todetaan, että eläke on laskettu EU:n sosiaaliturvasäännösten mukaisena, ja ilmoitetaan minkä säännösten mukainen eläke hakijalle on myönnetty.

6.2.1

Pohjoismaat ja lopullisen päätöksen lähettäminen hakijalle

Sekä teoreettinen laitos että seurannaislaitos lähettävät lesken- ja lapseneläkettä koskevat lopulliset päätökset muutoksenhakuohjeineen suoraan edunsaajille, jos edunjättäjä kuului pohjoismaisen sopimuksen piiriin. Käytännössä määräys koskee kaikkia Pohjoismaissa työskennelleitä ja kaikkia, joiden

Lakiosasto

30.6.1995

oikeus johtuu Pohjoismaissa työskennelleestä (perheenjäsen).

6.2.2

Muut EU-maat ja lopullisen päätöksen lähettäminen hakijalle

Muussa EU-maassa kuin Pohjoismaassa työskennelleen edunjättäjän jälkeen myönnettävästä perhe-eläkkeestä hakija saa päätöksen laskelmineen ja muutoksenhakuohjeineen vasta sen jälkeen kun käsittelevä laitos lähettää yhteenvetopäätöksen liitteineen.

Suomen eläkelaitos ilmoittaa edunsaajalle myönnetystä eläkkeestä kirjeellä tai päätösjäljennöksellä, jossa ei ole muutoksenhakuohjetta. Samalla hänelle kerrotaan, että vasta yhteenvetopäätökseen voi hakea muutosta siihen liitetyn muutoksenhakuohjeen mukaisesti.

Jos eläkelaitos on myöntänyt eläkkeen ensin väliaikaisella päätöksellä, lopullisesta päätöksestä ei enää tarvitse ilmoittaa eläkkeensaajalle kirjeellä tai päätösjäljennöksellä, jolleivät myönnettyjen eläkkeiden määrät eroa toisistaan. Eläkkeensaaja saa lopullisen päätöksen yhteenvetopäätöksen liitteenä.

Jos edunjättäjä on työskennellyt muussa EU-maassa ja Pohjoismaissa, lopullinen päätös muutoksenhakuohjeineen lähetetään suoraan eläkkeenhakijalle noudattaen pohjoismaista sopimusta.

6.2.3

Lopullinen päätös ja yhteenvetopäätös

Eläkelaitokset ilmoittavat lopullisesta eläkkeen myöntämisestä tai hylkäämisestä Eläketurvakeskukselle eläketapahtumailmoituksella.

Seurannaislaitos lähettää teoreettiselle laitokselle lopullisen eläkepäätöksen laskelmineen ja muutoksenhakuohjeineen kahtena kappaleena. Teoreettinen laitos lähettää ne oman päätöksensä, laskelmansa ja muutoksenhakuohjeen mukana käsittelevälle laitokselle.

Käsittelevä laitos toimittaa hakijalle ja Kelalle sekä muiden EU-maiden eläkelaitoksille yhteenvedon kaikista EU-maiden eläkepäätöksistä (lomake E 211), muutoksenhakuosoitukset (lomake E 212) ja kopiot kaikista päätöksistä ja laskelmista.

6.2.4

Lomake E 210

Jos käsittelevä laitos on ulkomailla, seurannaislaitos ja teoreettinen laitos täyttävät lomakkeen E

Lakiosasto

30.6.1995

210. Seurannaislaitos lähettää sen teoreettiseen laitokseen päätöksensä, laskelmansa ja muutoksenhakuohjeensa mukana. Teoreettinen eläkelaitos lähettää nämä sekä oman päätöksensä, laskelmansa, muutoksenhakuohjeensa ja lomakkeen E 210 Eläketurvakeskukseen toimitettavaksi käsittelevälle laitokselle hakijan asuinmaahan.

Ulkomaan käsittelevä laitos lähettää lopuksi hakijalle ja kaikille EU-maiden yhdyslaitoksille (mukaan luettuna Eläketurvakeskus ja Kela) yhteenvedon kaikista EU-maiden perhe-eläkepäätöksistä (lomake E 211) ja liittää mukaan muutoksenhakuosoitukset (E 212) ja kopiot kaikista päätöksistä.

6.3

Lopullinen päätös lapseneläkkeestä

6.3.1

Ensisijainen lapseneläke Suomesta

Kun ensisijainen lapseneläke myönnetään Suomesta, eläkelaitos antaa lapseneläkkeen määrän selvittyä lopullisen päätöksen ja liittää siihen muutoksenhakuohjeen.

Sekä teoreettinen laitos että seurannaislaitos lähettävät lopulliset päätöksensä lapseneläkkeestä suoraan holhoojalle tai lapselle, myös silloin, kun lapsi asuu ulkomailla.

6.3.2

Lopullisen lapseneläkepäätöksen lähettäminen tiedoksi

Päätös lähetetään tiedoksi myös Eläketurvakeskukselle, joka ilmoittaa lapseneläkkeen määrän muihin EU-maihin, jotta nämä voivat verrata oman kansallisen eläkkeensä määrää Suomesta maksettavaan eläkkeen määrään. Jos jonkin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukainen lapseneläke on suurempi kuin Suomesta maksettava lapseneläke, on toisen EU-maan maksettava tämä erotus lapselle.

Tämän vuoksi seurannaislaitos lähettää päätöksensä teoreettiseen laitokseen, joka toimittaa sen oman päätöksensä kanssa Eläketurvakeskukselle.

6.3.3

Päätös lapsen erotusetuudesta

Erotusetuudesta ei anneta väliaikaista päätöstä.

Kun Kela on ilmoittanut erotusetuuden määrän, eläkelaitos myöntää erotusetuuden lopullisella päätöksellä.

Lakiosasto

30.6.1995

lä. Päätöksessä kerrotaan, että lapsella ei ole oikeutta Suomen kansallisen lainsäädännön mukaiseen lapseneläkkeeseen, koska hän ei asu Suomessa. Päätökseen liitetään muutoksenhakuohje.

Kukin eläkelaitos antaa päätöksen siitä erotusetuuden osasta, joka jää sen maksettavaksi.

Jos erotusetuutta ei jää maksettavaksi, eläkelaitos ei anna päätöstä asiassa, jollei hakija sitä erikseen pyydä.

6.4

Leski ja lapsi asuvat Suomessa

Yhteenvetopäätös tehdään vain leskeneläkkeestä. Vaikka lapseneläkkeestä ei tehdä yhteenvetopäätöstä, lapseneläke voidaan myöntää samalla päätöksellä kuin leskeneläke. Laskelmat eläkkeiden määrästä on kuitenkin syytä tehdä erikseen.

Seurannaislaitos voi aina antaa lopullisen päätöksen lesken- ja lapseneläkkeestä ja toimittaa sen ja muutoksenhakuohjeen teoreettiselle laitokselle yhteenvetopäätöstä varten.

Jos leskellä on perhe-eläkeoikeus Pohjoismaasta, sekä seurannaislaitos että teoreettinen eläkelaitos lähettävät lopullisen päätöksen muutoksenhakuohjeineen suoraan hakijalle. Samoin menetellään, jos leskeneläkeoikeus on Pohjoismaiden lisäksi vielä muusta EU-maasta.

Jos leskellä on perhe-eläkeoikeus muusta EU-maasta kuin Pohjoismaasta, eläkepäätöksessä todetaan, että muutosta leskeneläkeoikeuteen voi hakea vasta yhteenvetopäätöksen perusteella.

6.5

Lapsi asuu ulkomailla

Jos lapsi asuu ulkomailla eikä erotusetuutta tule maksettavaksi, lopullisessa leskeneläkepäätöksessä todetaan, että lapsella ei ole lapseneläkeoikeutta Suomesta, koska hän saa lapseneläkettä asuinmaastaan.

6.6

Siirto Kelalle

Jos työeläkejärjestelmän palvelupisteeseen jätetään perhe-eläkehakemus eikä edunjättäjällä ole lainkaan työeläkelakien alaista työskentelyä Suomessa (eikä hakemuksessa tai sen liitteissä sitä väitetäkään), palvelupiste siirtää hakemuksen hakijan asuinkunnan Kelan paikallistoimistoon (katso kohta 4.3.4).

Lakiosasto

30.6.1995

Perhe-eläkehakemukseen ei tällöin anneta työeläkejärjestelmässä päätöstä.

6.7

Hylkäävä päätös leskeneläkkeestä

Jos leski ei täytä Suomen leskeneläkkeen saamisen edellytyksiä (ikää, avioliiton solmimisaikaa tai sen kestoja yms.), teoreettinen laitos antaa hakijalle lopullisen hylkäävän päätöksen ilman muutoksenhakuohjetta. Leskellä voi tällöin kuitenkin olla eläkeoikeus muusta EU-maasta, jossa edunjättäjä on työskennellyt.

Jos leskeneläkehakemus on vireillä myös seurannaislaitoksessa, se antaa leskeneläkkeeseen lopullisen hylkäävän päätöksen ilman muutoksenhakuohjetta hakijalle ja lähettää päätöksensä kahtena kappaleena muutoksenhakuohjeineen teoreettiselle laitokselle. Jos käsittelevä laitos on ulkomailla, seurannaislaitos lähettää teoreettiselle laitokselle myös lomakkeen E 210.

Teoreettinen laitos lähettää hylkäävän päätöksensä kahtena kappaleena muutoksenhakuohjeineen ja seurannaislaitoksen päätöksen muutoksenhakuohjeineen sekä tarvittaessa myös lomakkeen E 210 käsittelevälle laitokselle.

Jos on kysymys pohjoismaisen sopimuksen piiriin kuuluvan edunjättäjän edunsaajasta, hylkäävään päätökseen liitetään muutoksenhakuohje (ks. kohta 6.2.1).

6.8

Yhteenvedo päätöksistä

Saatuaan kaikki eläkepäätökset Eläketurvakeskus käsittelevänä laitoksena lähettää hakijalle, Kelalle ja muiden EU-maiden yhdyslaitoksille yhteenvedon eläkepäätöksistä lomakkeella E 211 ja liittää mukaan muutoksenhakuosoitteet ja kopiot kaikista päätöksistä (täytäntöönpanoasetus 574/72).

Lapseneläkkeestä ei tehdä yhteenvedopäätöstä.

6.9

Muutoksenhaku

Käsittelevä laitos lähettää hakijalle muutoksenhakuohjeet lomakkeella E 212.

Määräajat muutoksenhakua varten alkavat siitä, jolloin hakija saa yhteenvedon. Käsittelevän laitoksen yhteenvedossa on työeläkepäätös, muiden EU-maiden päätökset ja Suomen kansaneläkepäätös.

Lakiosasto

30.6.1995

Pohjoismaiden kohdalla eläkkeenhakijalla on käytännössä mahdollisuus hakea muutosta eläkepäätökseensä kahteen kertaan.

Muutoksenhaku tulee vireille, kun se jätetään minkä tahansa EU-maan laitokselle.

Lakiosasto

30.6.1995

7

ELÄKKEEN MAKSAMINEN

7.1

Maksaminen EU-maihin

EU-säännöksiä soveltaen myönnetty eläke maksetaan suoraan eläkkeen saajalle. Valuuttojen muuttaminen tehdään maksupäivän virallisen kurssin mukaan. Eläkkeeseen tehdään indeksitarkistukset normaalisti.

Asetuksen 1408/71 piiriin kuuluvalle henkilölle myönnetty eläke on maksettava rajoituksetta hänelle toiseen EU-maahan (asetus 1408/71, artikla 10). Tässä artiklassa kielletään eläkkeen keskeyttäminen sillä yksinomaisella perusteella, että eläkkeensaaja ei enää asu Suomessa vaan jossakin muussa EU-maassa. Eläketurvakeskuksen lupaa maksamiseen ei siis tarvita (TEL:n 9 a §:n 2 momentti).

Asetus ei koske kolmansien valtioiden kansalaisia. Eläke maksetaan kuitenkin kolmannen valtion kansalaiselle sellaiseen EU-maahan, jonka kanssa Suomella on myös kolmansien valtioiden kansalaisia koskeva sosiaaliturvasopimus, tämän sopimuksen nojalla.

Eläkkeen maksaminen voi kaikkien eläkelajien kohdalla tietenkin tulla keskeytettäväksi siitä syystä, että muut maksamisen edellytykset eivät täyty.

7.2

Maksaminen kolmansiin maihin

Kahdenvälisistä sosiaaliturvasopimuksista, joita Suomella on EU-maiden kanssa, jäävät voimaan myös määräykset, jotka koskevat etuuksien maksamista kolmansiin maihin. Kahdenvälisen sopimuksen perusteella eläke maksetaan ilman Eläketurvakeskuksen lupaa Saksan, Espanjan, Kreikan, Luxemburgin ja Sveitsin kansalaisille myös kolmansiin maihin.

KVTEL- ja VEL-eläke maksetaan aina ulkomaille.

Eläkkeen maksamisesta ulkomaille on annettu yleiset ohjeet yleiskirjeessä A 6/94.

7.3

Eläkkeen maksaminen ennen 1.1.1994 edellyttää poikkeuslupaa

Vaikka eläkettä Suomessa myönnettäisiinkin takautuvasti vuoden ajalta vireilletulopäivästä, EU-säännöt eivät velvoita eläkkeen maksamiseen ajalta ennen 1.1.1994.

Lakiosasto

30.6.1995

Eläkkeen maksamiseen ulkomaille ajalta ennen 1.1.1994 tarvitaan Eläketurvakeskuksen lupa, jos tämän maan kanssa ei ole eläkkeen maksamiseen velvoittavaa sosiaaliturvasopimusta.

7.4

Viivästyskorotus

Kun Suomen työeläkkeeseen tulee maksettavaksi korotus perhe-eläkehakemuksen käsittelyn viivästymisen vuoksi, katsotaan korotusta määrättäessä eläkehakemus jätetyksi vasta silloin, kun se on saapunut Suomessa olevalle toimivaltaiselle laitokselle tarvittavine liitteineen, joissa on riittävät selvitykset päätöksen tekemistä varten.

Vakuutuskausien on oltava mukana, ennenkuin viivästyskorotus voidaan laskea (asetuksen 1408/71 liite VI). Jos eläke on eläkesovitettava, myös lesken tiedot tarvitaan eläkkeen laskemiseksi. Viivästysaika alkaa vasta sen jälkeen kun myös lesken tiedot ovat saapuneet.

Eläkkeen käsittely on viivästynyt, jos eläke ei ole maksatuksessa kolmen kuukauden kuluttua eläkkeen hakemiskuukauden päättymisestä. Eläkelaitoksen käsittelyaika kuitenkin lasketaan vasta siitä alkaen kun viimeinenkin tieto perhe-eläkkeen laskemiseen tarvittavista tiedoista on saatu (yleiskirje A 22/92 kohta 6).

7.5

Aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperintä

7.5.1

Säännökset

Eläkelaitos voi periä aiheettomasti maksettua etua aina maksamastaan eläkkeestä kuittaamalla kansallisten säännösten mukaisesti. Tämä perintätapa on aina varmin ja siksi ensisijainen.

Eläkelaitos voi täytäntöönpanoasetuksen 574/72 111 artiklan nojalla periä aiheettomasti maksamaansa etua myös muun EU-maan perhe-eläkkeestä. Artiklan 1 kohta koskee eläkkeen perintää muun maan takautuvasta eläkemaksusta. Takautuva maksu tarkoittaa niitä eläke-eriä, jotka ovat erääntyneet ennen säännöllisen eläkkeenmaksun alkamista (=sama kuin Suomen kansallisessa lainsäädännössä). Artiklan mukaan eläkkeen liikamaksun periminen muun maan takautuvasta perhe-eläkkeestä on mahdollista kansallisten lakien rajoituksista riippumatta.

Artiklan 2 kohta koskee myös muiden sosiaalivakuutusetuuksien kuin eläkkeiden perintää muun maan takautuvasta eläkkeestä sekä niiden ja eläkkeiden kuittaamista muun maan vastaisista eläke-eristä.

Lakiosasto

30.6.1995

Tämän kohdan mukaan perintä on mahdollista vain kansallisessa lainsäädännössä asetettujen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

Asetuksen säännöksiä ei voida soveltaa ennen 1.1.1994. Näin ollen suomalainen eläkelaitos ei voi periä muun EU-maan perhe-eläkkeestä ennen 1.1.1994 aiheuttomasti maksettua perhe-eläkettä, jollei maiden välinen sosiaaliturvasopimus anna siihen lupaa. Vastaavasti muun EU-maan laitos ei voi periä Suomen eläkelaitoksen perhe-eläkkeestä ennen 1.1.1994 aiheuttomasti maksettuja etuja, jollei se ole mahdollista kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen perusteella.

Asetuksen säännösten ohella sovelletaan kansallisia säännöksiä.

7.5.2

Suomen työeläkelaitos perii muun EU-maan perhe-eläkkeestä

Jos Suomen eläkelaitos on maksanut perhe-eläkettä liian suurena joko sitä myönnettäessä tai tarkistettaessa (muutettaessa), liikamaksu voidaan periä takautuvasta perhe-eläkkeestä, jonka toinen EU-maa on velvollinen maksamaan eläkkeensaajalle vastaavalta ajalta (111 artiklan 1 kohta). Säännös koskee myös tilannetta, jossa Suomen eläkelaitoksen ei olisi pitänyt maksaa perhe-eläkettä ollenkaan. Liikamaksun ei tarvitse johtua EU-säännöksistä.

Säännös koskee sekä leskeneläkettä että lapseneläkettä. Takaisinperintä koskee muun EU-maan koko eläkettä, ei vain sen EU-osaa.

Takautuva etuus

Takaisinperintä 1 kohdan nojalla tulee kysymykseen, jos koko liikamaksu voidaan periä kerralla joko takautuvasta perhe-eläkkeestä tai yhdestä eläke-erästä.

Kuittaaminen

Jos takautuva osa tai muu suoritus ei riitä kattamaan koko liikamaksua, sovelletaan artiklan 2 kohtaa. Sen mukaan Suomen eläkelaitos voi Suomen eläkelainsäädännössä säädetyin edellytyksin ja rajoituksin pyytää EU-maan laitosta vähentämään liikaa maksetun määrän siitä perhe-eläkkeestä, jota EU-maan laitos maksaa eläkkeensaajalle (=kuittaaminen vastaisista muun EU-maan eläke-eristä).

Suomen lainsäädännön edellytykset

Suomen työeläkelakien mukaan liikamaksun perimisen edellytyksenä on vain, että etu on maksettu aiheuttomasti. Perittävää summaa ei sinällään ole ra-

Lakiosasto

30.6.1995

joitettu. Sen sijaan kuittaus vastaisista eläkeristä on rajoitettu 1/6:aan netto-eläkkeestä. Tämä kuittausrajoitus koskee kuitenkin vain kunkin työeläkelaitoksen itse maksamaa eläkettä. Siksi sitä ei sovelleta perittäessä liikamaksua muun EU-maan eläkkeestä. Sen sijaan muun EU-maan laitos soveltaa perintään omia perintä- ja kuittausrajoituksiaan.

Kun Suomen eläkelaitos harkitsee aiheettomasti maksetun perhe-eläkkeen perimistä takaisin muun EU-maan eläkkeestä, se soveltaa Suomen takaisinperinnän kohtuullistamista koskevia säännöksiä (TEL:n 17 b §:n 2 mom.).

Muun EU-maan lainsäädännön edellytykset

Muun EU-maan laitos tekee kuittauksen sen soveltamassa lainsäädännössä säädetyin edellytyksin ja rajoituksin ikään kuin se olisi itse maksanut aiheettomasti eläkettä ja siirtää kuitatun määrän Suomen eläkelaitokselle. Takaisinperintää ja kuittausta koskevat säännöt poikkeavat eri maissa eli eläkelaitos saa, mitä muun EU-maan lainsäädäntö sallii.

Regressi-ilmoitus Käsittelevä laitos täyttää perhe-eläkehakemuslomakkeen E 203 kohdan 17, jossa ilmoitetaan muun EU-maan laitokselle, ettei takautuvia eläke-eriä voida maksaa eläkkeensaajalle. Ko. kohta kattaa artiklan 111 kohdan 1 mukaisen regressi-ilmoituksen. Ko. kohta täytetään aina, koska Kela saattaa tarvita regressioikeutta.

Regressivaatimus Eläkelaitos ilmoittaa markkamääräisen vaatimuksensa (takaisinperittävä yhteissumma), miltä ajalta liikamaksu on syntynyt, minkä edun liikamaksusta on kysymys sekä pankkitilinsä numeron käsittelevän laitoksen välityksellä muun EU-maan laitokselle heti, kun regressivaatimus on selvillä.

Jos eläkelaitokselle ei olekaan perintävaatimusta, eläkelaitos ilmoittaa myös tämän käsittelevän laitoksen välityksellä muun EU-maan laitokselle, jotta tämä voi maksaa takautuvan eläkkeen eläkkeensaajalle.

Päätös

Eläkelaitos ilmoittaa päätöksessään edunsaajalle takaisinperittävän määrän ja ilmoittaa samalla perivänsä liikamaksun artiklan 111 nojalla muun EU-maan eläkkeensaajalle maksamasta eläkkeestä. Ilmoitus voidaan antaa jo väliaikaisessa päätöksessä tai maksupäätöksessä tai asiasta voidaan antaa eri päätös.

Sen sijaan perintätapaa (kuittaminen tai perintä takautuvasta eläkkeestä) ei Suomen eläkelaitos voi

30.6.1995

Ilmoittaa päätöksessään, koska se ei sitä tässä vaiheessa edes tiedä. Muun EU-maan eläkelaitos antaa tältä osin (mahdollisesti) päätöksen toimien omien sääntöjensä mukaan.

7.5.3 Muun EU-maan takaisinpertintävaatimus Suomen työeläkkeestä

Mitä etuuksia voidaan peria takaisin Suomen työeläkkeestä

Eläke

Jos muun EU-maan laitost on maksanut eläkkeensaajalle liikkia eläkettä, se voi peria liikkamaksun 11 artiklan 1 kohdan mukaisesti Suomen takautuvasta eläkkeestä. Artiklan 1 kohta koskee siis vain takautuvasta eläkkeestä pidätettävää toisen EU-maan eläketä, mutta perintää eivät rajoita kansalliset säännökset. Tämän säännöksen nojalla takautuvasta työeläkkeestä voidaan peria esimerkiksi Ruotsin kansaneläkkeen tai ATP-eläkkeen liikkamaksua.

Muut sosiaalieläkköset

Toimeenpanoasetuksen 11 artiklan 2 kohta koskee sekä takautuvaa eläkettä että vastaisia eläke-eria. Sen mukaan työeläkkeestä voidaan peria eläkkeen lisäksi myös muita sosiaalieläkkösetuuksia. Edellytyksenä 2 kohdan mukaan on kuitenkin, että vastaavien suomalaisten etuuksien perintä työeläkkeestä on kansallisen lainsäädännön mukaan mahdollista.

Suomen lainsäädännön mukaan takautuvasta perhe-eläkkeestä ei voida peria esimerkiksi muun EU-maan perusteellomasti maksamaa lapsilisää.

Kuittaaminen

Vastaisista eläke-eria Suomen työeläkelainsäädännön mukaan ei voida kuittaamalla peria muuta kuin aiheuttomasti maksettua työeläkettä. Näin ollen esimerkiksi Ruotsin kansaneläkettä ei voida peria Suomen vastaisista työeläkejärjestelmän perhe-eläke-eristä muutoin kuin ulosoton kautta.

Takautuvasta eläkkeestä periminen

Takautuva eläke tarkoitaa tässä samaa kuin takautuvaa eläke kansallisen lainsäädännön mukaan. Eläke siis pannaan maksuun viivyttelemättä ja vain ennen ensimmäistä kuukausimaksua erääntyneet eläke-erät ovat takautuvaa perhe-eläkettä, joka pyynnöstä pidetään muun EU-maan eläkelaitosta varten.

Jos perhe-eläkehakemuslomakkeen E 203 kohta 17 on täytetty, takautuvaa eläkettä ei saa maksaa eläkkeensaajalle ennen kuin muun EU-maan takaisinpertintävaatimus on seivitetty. Tästä kerrotaan edunsaaja-

Lakiosasto

30.6.1995

jalle päätöksessä ja samalla ilmoitetaan, että menettely perustuu toimeenpanoasetuksen 574/72 artiklaan 111. Vastaiset eläke-erät sen sijaan maksetaan normaalisti.

Takautuvasta eläkkeestä maksetaan kuitenkin ensin kaikki suomalaisten lakien mukaiset takautumissaamiset (esimerkiksi potilasvakuutusyhdistys, sosiaalilautakunta, ulosotto sekä YEL- ja MYEL-vakuutusmaksupidätykset). Jos tämän jälkeen jää takautuvaa perhe-eläkettä, se pidätetään muun EU-maan eläkelaitosta varten.

Regressi-ilmoitus Kun lomakkeella E 203 on täytetty kohta 17, teoreettinen eläkelaitos pidättää EU-maalle jäävän takautuvan perhe-eläkkeen osan.

Regressivaatimus Jos takautumisvaatimusta ei saavu kohtuullisessa ajassa, teoreettinen laitos tiedustelee käsittelevän laitoksen välityksellä muun EU-maan laitokselta, mitä etuutta takautumisvaatimus koskee, miltä ajalta etuutta on maksettu ja mikä on liikamaksun määrä sekä maksupaikan. Jos vastausta ei saada kuuden kuukauden kuluessa pyynnöstä, teoreettinen laitos ilmoittaa muun EU-maan laitokselle, että takautuvat erät maksetaan kahden kuukauden kuluttua eläkkeensaajalle, jollei takautumisvaatimusta saada.

Saatuaan takautumisvaatimuksen teoreettinen laitos maksaa takautuvasta perhe-eläkkeestä muun EU-maan laitoksen ilmoittamalle pankkitilille ja mahdollisesti jäljelle jäävän osan eläkkeensaajalle itselleen.

Takautuvaan eläkkeeseen ei lasketa viivästyskorotusta, koska sen maksamattomuus johtuu lain säännöksestä.

Maksettaessa eläkettä muun EU-maan laitokselle noudatetaan Suomen verotussäännöksiä.

Ilmoitus Kelalle Jos teoreettisen laitoksen takautuva eläke riittää takautumisvaatimuksen maksamiseen, teoreettinen laitos ilmoittaa Kelan eläkeosastolle Jukka Laukkaselle puhelimitse (4343 314) taikka memopostilla, että Kela voi maksaa oman takautuvan perhe-eläkkeensä eläkkeensaajalle. Kela koskee E 203 lomakkeella ilmoitettu takautuvan eläkkeen pidättämisvelvollisuus samoin kuin työeläkelaitoksia.

Jos teoreettisen laitoksen takautuva perhe-eläke ei riitä kattamaan muun EU-maan takautumisvaadetta, teoreettinen laitos ilmoittaa Kelan eläkeosastolle Jukka Laukkaselle puhelimitse (4343 314) taikka me-

Lakiosasto

30.6.1995

mopostilla Kelalle jäävän takautumisvaateen määrän, mistä EU-maan etuudesta on kysymys, miltä ajalta liikamaksu on syntynyt sekä EU-maan pankkitilitiedon.

Vastaisista eläke-eristä kuittaaminen

Toimeenpanoasetuksen 111 artiklan 2 kohdan mukaan vastaisista eläke-eristä vähentämisessä eli kuittaamisessa noudatetaan Suomen lainsäädännön kuittauksen rajoituksia ikäänkuin eläkelaitos olisi itse maksanut vastaavan liikamaksun aiheuttomasti. Suomen vastaisista eläke-eristä voidaan kuitata ainoastaan eläkettä. Kuittaaminen edellyttää, että takaisinperinnästä on annettu lainvoimainen päätös.

EY:n Hallintotoimikunnassa keskustellaan parhaillaan liikamaksun perimisestä muiden jäsenmaiden eläkkeistä. Säännöksen toimeenpanossa on ollut ongelmia eri EU-maissa. Siksi Suomen työeläkelaitokset eivät kuittaa muun EU-maan eläkettä Suomen vastaisista eläke-eristä ennen kuin Hallintotoimikunnassa on päätetty yhteisisit menettelytavoista.

7.5.4

Sosiaalihuoltoetuuden periminen Suomen työeläkkeestä

Toimeenpanoasetuksen 111 artiklan 3 kohdan nojalla eläkkeestä voidaan periä sosiaalihuoltoetus, jota on maksettu samalta ajalta, jolta eläkkeensaajalla on oikeus eläkkeeseen Suomesta. Perintä tapahtuu noudattaen Suomen lainsäädännön edellytyksiä ja rajoituksia.

Suomen lainsäädännön mukaan maksetaan jo annetun sosiaalihuollon korvaamiseksi ainoastaan takautuvaa eläkettä ja edellyttäen, että toimeentulotukea on annettu odotettavissa olevaa eläkettä vastaan.

Siksi ennen perhe-eläkehakemuksen vireilletuloa annettua sosiaalihuoltoa ei voida korvata muulle EU-maalle Suomen eläkkeestä.

Perittäessä sosiaalihuoltoetuutta noudatetaan samaa menettelyä kuin eläkkeissä. Käsittelyvä laitos välittää muun EU-maan takaisinperintävaatimuksen Suomen teoreettiselle laitokselle ja hankkii eläkelaitoksen pyynnöstä tarvittavat lisätiedot.

Suomen teoreettinen laitos perii sosiaalihuoltoetuuden määrän maksamastaan perhe-eläkkeestä ja ilmoittaa maksusta Kelan eläkeosastolle samalla tavalla kuin takautuvasta eläkkeestä pidätettäessä.

Lakiosasto

30.6.1995

8

MUUTOKSET ELÄKKEESSÄ

8.1

Muutokset myönnettyssä eläkkeessä

Asetuksen 1408/71 51 artiklan mukaan etuus on laskettava uudelleen, jos sen määräytymistapa tai laskemissääntö muuttuu tai kun tulee myöhemmin tieto muun EU-maan myönnöstä tapauksissa, joissa eläkeoikeus on syntynyt eri aikoina.

Suomen perhe-eläke on laskettava uudelleen eli tarkistettava, jos tulee tieto uusista vakuutuskausista. Uusia ilmoitettavia vakuutuskausia syntyy esimerkiksi, kun tulee ilmi vakuutettavaa työskentelyä, josta ei ollut tietoa ensimmäistä eläkepäätöstä annettaessa. Jos eläkkeen määrän muutos olisi kuitenkin vähäinen, perhe-eläkettä ei tarvitse laskea uudelleen EU-säännöksiin.

Indeksikorotusten johdosta EU-eläkkeitä ei lasketa uudelleen.

Perhe-eläkkeen pohjaa ei lasketa uudelleen, jos edunsaajien määrä muuttuu. Koska sekä leskeneläkkeen että lapseneläkkeen määrään vaikuttaa lasten lukumäärä, saattaa edunsaajien määrän muuttuminen suurentaa lesken tai lapseneläkettä, minkä vuoksi perhe-eläke jaetaan uudelleen edunsaajien kesken.

Perhe-eläkkeen pohjana olevaa edunjäätäjän eläkettä ei lasketa uudelleen myöskään silloin kun leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus alkueläkkeen maksamisen jälkeen. Koska eläkesovitus saattaa vaikuttaa siihen, kumpi kansallisesta ja pro rata -eläkkeestä on suurempi, eläkesovitus tehdään molempiin eläkkeisiin ja näistä suurempi myönnetään leskeneläkkeenä.

Lapseneläkkeen laskeminen uudelleen

Lapsen olosuhteiden muutokset saattavat johtaa orvotuuksien määrän tai maksajavaltion muutokseen.

Kun lapseneläkettä saava lapsi muuttaa toiseen EU-maahan, uusi asuinvaltio laskee lapseneläkkeen uudelleen oman lainsäädäntönsä mukaan. Edellytyksenä kuitenkin on, että edunjäätäjä on työskennellyt tässä maassa. Tällöin Suomen lapseneläke lakkautetaan ja uusi asuinvaltio myöntää teoreettinen lapseneläkkeen muiden EU-maiden vakuutuskaudet huomioon ottaen. Jos lapselle kuitenkin jää maksettavaksi ero-

Lakiosasto

30.6.1995

tusetuutta Suomesta, lapseneläke tarkistetaan erotusetuuden määräiseksi.

Jos muusta EU-maasta lapseneläkettä saava lapsi muuttaa Suomeen, lapselle myönnetään Suomesta teoreettinen lapseneläke, jos edunjättäjä oli työskennellyt täällä.

Jos lapsi muuttaa EU-maahan, jossa edunjättäjä ei ole työskennellyt, lapseneläke lasketaan sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ja myönnetään siinä jäsenvaltiossa, jossa edunjättäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan. Lapseneläke voi tällöin tulla myönnettäväksi Suomesta.

Jos lapseneläkeoikeus lakkaa lapsen asuinmaasta (muu EU-maa) siitä syystä, että siellä lapseneläkkeen pääteikä on 16 vuotta, teoreettinen lapseneläke voi tulla myönnettäväksi Suomesta.

Suomen lapsilisiä lakkaa lapsen täyttäessä 17 vuotta, mutta lapseneläkkeet jatkuvat. Tällöin Suomesta maksettavien etuuksien yhteismäärä pienenee ja lapselle voi syntyä oikeus erotusetuuteen muusta EU-maasta tai aikaisemmin sieltä maksetun etuuden määrä voi suurentua.

Jos taas Suomi on maksanut erotusetuutta, lapsilisän lakkaaminen voi aiheuttaa erotusetuuden lakkaamisen tai sen määrän muutoksen.

Tiedot muutoksista

Lapseneläkkeen nostajan on ilmoitettava

- lasten lukumäärän muutoksista
- lapsen asuinmaan muutoksesta
- orvonetuksien määrien muutoksista.

8.2

Voimaantulovaiheen tarkistusmenettely

Menettely perustuu asetuksen 1408/71 artikloihin 94 ja 95.

Ennen 1.1.1994 myönnettyt EU-maiden eläkkeet voidaan eläkkeensaajan pyynnöstä tarkistaa EU-säännösten mukaisiksi. Säännös koskee myös perhe-eläkeitä.

Jos tarkistusta on pyydetty vuoden 1995 loppuun mennessä, oikeus tarkistettuun yhteismäärään on 1.1.1994 lukien. Jos tarkistusta pyydetään myöhemmin, uutta määrää voidaan maksaa tarkistuspyynnön jättämistä seuraavan kuukauden alusta.

Lakiosasto

30.6.1995

Jos edunjättäjän tarkistushakemus oli vireillä hänen kuollessaan, perhe-eläkkeen pohjaa ei tarkisteta, jos edunjättäjä ei ollut vielä tehnyt valintaa. Leski voi halutessaan vielä hakea perhe-eläkkeen pohjan tarkistamista.

EU-eläkehakemuksiin ja voimaantulovaiheen tarkistuspyyntöihin liittyvästä tietoliikenteestä sekä eläketapahtumailmoitusliikenteestä ja -rekisteröinnistä annetaan erilliset ohjeet C-sarjan yleiskirjeissä.

Voimaantulovaiheen tarkistuspyyntöjen käsittely poikkeaa varsinaisesta EU-eläkehakemusmenettelystä, koska hakemukset ja päätökset näissä tapauksissa on annettu jo ennen 1.1.1994, ja eläkkeet ovat maksussa.

8.3

Tarkistuspyyntö

Suomessa tarkistusmenettely hoidetaan erikseen työeläkejärjestelmässä ja kansaneläkejärjestelmässä. Työeläkkeitä tarkistettaessa yhdyslaitoksena toimii Eläketurvakeskus.

Suomessa asuva eläkkeensaaja voi pyytää työeläkkeen tarkistusta tätä tarkoitusta varten laaditulla Eläketurvakeskuksen lomakkeella (ETK 2157) tai vapaa-muotoisella kirjeellä, jonka voi jättää joko työeläkejärjestelmän palvelupisteeseen tai Kelaan.

Ruotsi on suhtautunut kielteisesti ennen 1.1.1994 myöntämiensä työeläkkeiden tarkistamiseen. Sen vuoksi Ruotsista ei ole vielä saatu työeläkkeiden tarkistamiseen tarvittavia tietoja. Asian selvittely on kesken Suomen ja Ruotsin välillä.

8.4

Voimaantulohetkellä vireillä olevat eläkehakemukset

Menettely perustuu täytäntöönpanoasetuksen 574/72 artikloihin 118 ja 119.

8.5.1

Menettely, kun eläkehakemus on vireillä kahdessa maassa

Tilanteissa, joissa perhe-eläkehakemus on vireillä Suomen lisäksi toisessa EU-maassa, ja eläketapahtuma on sattunut ennen 1.1.1994, hakemus käsitellään EU-tarkistuspyyntömenettelyn mukaisesti. Eläkettä myönnettäessä kuitenkin sovelletaan suojasäännöstä.

Näissä tapauksissa toiseen EU-maahan on jo toimitettu perhe-eläkehakemus ja muut eläkepäätöstä varten tarvittavat tiedot, joten hakemuksen käsittely poikkeaa varsinaisesta EU-eläkehakemusmenettelystä.

Lakiosasto

30.6.1995

Eläke lasketaan kansallisen lainsäädännön tai sosiaaliturvasopimuksen mukaan ajalta ennen 1.1.1994 ja EU-säännösten mukaisesti sen jälkeiseltä ajalta.

Ennen 1.1.1994 voimassa olleiden säännösten mukaan määrättyistä eläkkeistä päätös voidaan antaa lopullisena muutoksenhakuohjeineen. Päätöksessä ilmoitetaan, että perhe-eläke voidaan tarkistaa EU-säännösten mukaiseksi 1.1.1994 alkaen. Eläkettä voidaan myös maksaa väliaikaisen päätöksen perusteella. Olennaista on se, että eläkkeen maksua ei keskeytetä ETAn voimaantullessa.

Artiklojen 118 ja 119 suojasäännöksen nojalla eläkkeenhakijalle maksetaan 1.1.1994 jälkeenkin edelleen vanhojen, ennen ETAa voimassa olleiden säännösten mukaan laskettuja perhe-eläkkeitä, jos niiden yhteismäärä on suurempi kuin uusien säännösten mukainen määrä.

Suojasäännöstä sovellettaessa verrataan ennen ETA:aa voimassa olleiden säännösten mukaan laskettujen kaikkien Suomen työeläkkeiden ja ulkomaiden työeläkkeiden summaa siihen Suomen työeläkkeiden ja ulkomaiden työeläkkeiden summaan, joka on laskettu ETA-säännösten mukaan.

Saatuun tarvittavat tiedot työeläkelaitos tekee edellisessä kappaleessa tarkoitetun vertailun ja antaa päätöksen muutoksenhakuohjeineen. Eläketurvakeskus ilmoittaa vertailulaskelman tuloksen toiseen EU-maahan ja pyytää sitä lähettämään lopullisen päätöksensä Eläketurvakeskukselle rekisteröintiä varten. EU-yhteenvetolomaketta ei näissä tapauksissa täytetä.

Esimerkki

Työkyvyttömyyseläkehakemus on tehty Ruotsissa joulukuussa 1993. Hakemus on saapunut Suomeen vasta toukokuussa 1995. Eläketapahtuma on sattunut helmikuussa 1993.

Eläkehakemuksen vireilletulopäivä Suomessa on 1.1.1994, koska hakemus on tehty Ruotsissa ennen 1.1.1994 ja hakemus on välitetty Suomeen ennen 31.12.1995 (ks. kohta 4.6). Suomen työkyvyttömyyseläke myönnetään enintään vuosi taannehtivasti hakemuksesta (TEL:n 4 §:n 3 mom: "... eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta."). Eläke myönnettäisiin 1.2.1993 alkaen, jos se myönnettäisiin vuosi taannehtivasti vireilletulopäivästä, mutta koska eläketapahtuma sattui helmikuussa 1993, eläke myönnetään 1.3.1993 alkaen.

Lakiosasto

30.6.1995

Eläke lasketaan 1.2.-31.12.1993 väliselle ajalle puhtaana kansallisena.

Koska eläketapahtuma on sattunut ja eläke alkaa ennen 1.1.1994 ja eläkepäätös annetaan 1.1.1994 jälkeen, sovelletaan suojasäännöstä. Suojasäännöksen soveltamisessa ei hakemuksen vireilletulopäivällä ole merkitystä.

Eläkkeen EU-säännösten mukainen määrä lasketaan 1.1.1994 alkaen, mutta eläke myönnetään edelleen puhtaana kansallisena, jos eläkkeensaajan EU-maista saamien työeläkkeiden yhteismäärä on tällä tavalla laskettuna suurempi.

Jos edunsaajien työeläkejärjestelmistä maksettavien perhe-eläkkeiden yhteismäärä olisi EU-säännöksiä soveltaen suurempi, perhe-eläke myönnettäisiin 1.1.1994 alkaen EU-säännösten mukaisena. Eläkkeiden määriä verrattaessa lesken- ja lapseneläkettä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

8.5.2

Menettely, kun eläkehakemus on vireillä vain Suomessa

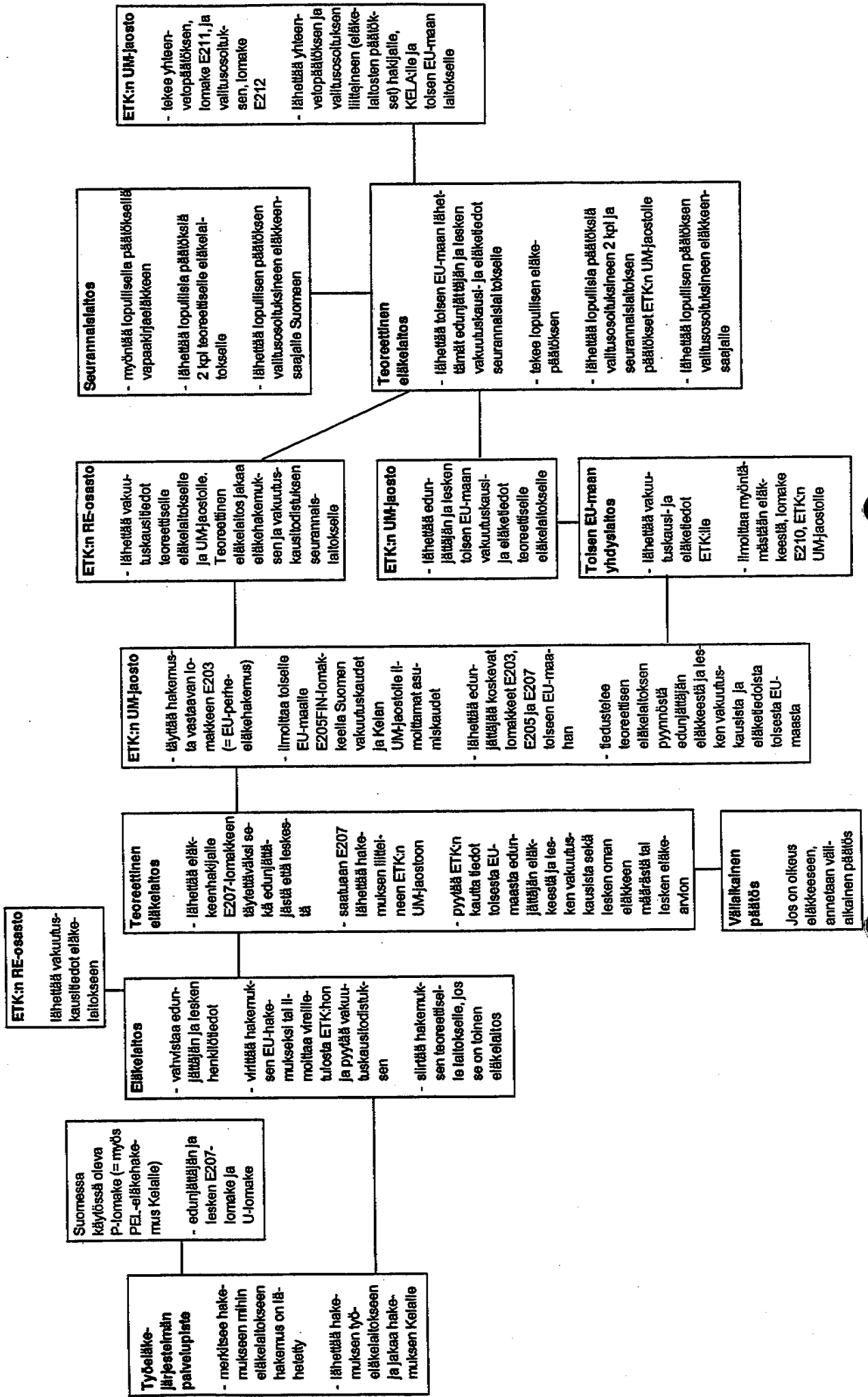
Tilanteissa, joissa eläkehakemus on vireillä vain Suomessa (eläkehakemusta ei siis ole vielä toimitettu ulkomaille), ja eläketapahtuma on sattunut ennen 1.1.1994, hakemusta käsitellään EU-hakemuksena.

Saatuaan tarvittavat tiedot, työeläkelaitos tekee suojasäännöksen johdosta vertailulaskelman ja antaa päätöksen. Samalla Eläketurvakeskus pyytää toisesta EU-maasta lopullisen päätöksen, jotta se voi täyttää päätöksistä EU-yhteenvetolomakkeen.

Päätökset, yhteenveto ja muutoksenhakuohjeet toimitetaan hakijalle ja tiedoksi kaikille eläkelaitoksille, kuten EU-eläkehakemusmenettely edellyttää. Ulkomainen päätöstieto rekisteröidään Eläketurvakeskuksessa.

LESKI ASUU SUOMESSA

ETK = Käsittelevä laitos

Lakiosasto

30.6.1995

ESIMERKKI TÄYSORVON ELÄKKEESTÄ

Suomessa asuvan täysorvon eläkkeen laskeminen.

Ruotsi	KVTEL	TEL	tuleva aika	eläketa- pahtuma v.1994
60 kk	161 kk	120 kk	180	
	2 012,50	1 650,00	2 475,00	
	ep. 10 000 mk	ep 11 000 mk		

Edunjättäjän TEL-vapaakirja 1 650,00 mk/kk
 Työsuhteen eläkepalkka 11 000 mk/kk.
 Edunjättäjän KVTEL-vapaakirja 2 012,50 mk/kk (ep.
 10 000 mk/kk.
 EU-kuukausia on 341.

Täysorvon kansallinen eläke:

	edunj. el.	lapsenel.	täysorvonlisä	täysorvoneläke
20	2 012,50	670,83	335,42	1 006,25
46	4 125,00	1 375,00	687,50	2 062,50
Yht.	6 137,50	2 045,83	1 022,92	3 068,75

KVTEL:n mukainen täysorvon eläke on 1 006,25 mk.

Teoreettinen lapseneläke:

Edunjättäjän EU-vakuutuskaudet yhteensä 341 kk.

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

$$341 \quad 1,5 \times 180 \times 11\,000$$

$$---x 3\,662,50 + \text{-----} = 6\,919,53 \text{ mk}$$

$$281 \quad 1200$$

$$(4\,444,53 + 2\,475,00 = 6\,919,53)$$

	Edunjät.eläke	lapsenel.	täysorvonlisä	täysorvoneläke
20	2 012,50	670,83	335,42	1 006,25
46	4 907,03	1 635,68	817,84	2 453,52
Yht	6 919,53	2 306,51	1 153,26	3 459,77

Tulevan ajan osuus edellisestä:

2 475	825	137,50	962,50
-------	-----	--------	--------

Lakiosasto

30.6.1995

Ilman täysorvon lisää lasketun teoreettisen lapseneläkkeen yhteensovitus:

$$\begin{array}{r} (670,83 + 1 635,68) \\ \text{-----} \\ (2 012,50 + 4 907,03) \end{array} \times 0,60 \times 11 000 - 257 = 1 943,00$$

$$\text{Ylite } 2 306,51 - 1 943 = 363,51$$

Ilman täysorvon lisää laskettu yhteensovitettu teoreettinen lapseneläke on 1 943 mk.

Teoreettisen lapseneläkkeen yhteensovitus täysorvon lisän kanssa:

$$\begin{array}{r} (1 006,25 + 2 453,52) \\ \text{-----} \\ (2 012,50 + 4 907,03) \end{array} \times 0,60 \times 11 000 - 257 = 3 043 \text{ mk}$$

$$\text{Ylite: } 3 459,77 - 3 043,00 = 416,77$$

Tulevan ajan osuus on suurempi kuin ylite, joten seurannaislaitoksen ei tarvitse yhteensovittaa vaapakirjaansa.

Täysorvon lisän sisältävä yhteensovitettu teoreettinen lapseneläke 3 043 mk.

Yhteensovitettu teoreettinen täysorvon lisä saadaan siten, että täysorvon lisän sisältävästä yhteensovitetusta teoreettisesta lapseneläkkeestä vähennetään täysorvon lisättä yhteensovitettu teoreettinen lapseneläke:

$$\begin{array}{r} \text{Teoreettisen lapseneläkkeen täysorvon lisä:} \\ 3 043,00 - 1 943,00 = 1 100,00. \end{array}$$

Yhteensovitettu teoreettinen täysorvon lisä saa olla enintään 2/12 edunjättäjän yhteensovittamattomasta teoreettisesta eläkkeestä.

Yhteensovitettu täysorvon teoreettinen eläke yhteensä on 3 043 mk.

TEL:n osuus täysorvon eläkkeestä

$$3 043,00 - 1 006,25 = 2 036,75 \text{ mk}$$